

українсько- кримськотатарський розмовник

українсько-
кримськотатарський
розмовник
книжка

КРТ

українсько- кримськотатарський розмовник

украиндже-
кырымтатарджа
сэйлешюв
китабы

КРТ

Київ
Видавництво «Школа»
2006

Упорядники:

Кандимов Т. Ю., Кандимова С. Х.

Українсько-кримськотатарський розмовник /
У45 Упоряд.: Т. Ю. Кандимов, С. Х. Кандимова. —
К.: Школа, 2006. — 128 с.

ISBN 966-661-512-6 («Школа»)

ISBN 966-339-327-0 (НКП)

Українсько-кримськотатарський розмовник подає
типові моделі фраз із широкого кола тем, а також
містить словник кримтатаризмів в українській мові.

Розмовник адресовано всім, хто починає вивчати
мову східного за культурними традиціями корінного
народу України — кримських татар.

ББК 81.2КРМТАТ-4

ISBN 966-661-512-6 («Школа»)

ISBN 966-339-327-0 (НКП) © Видавництво «Школа», 2006

КРИМСЬКОТАТАРСЬКА ДУША В УКРАЇНСЬКОМУ НЕБІ

Очевидно, то чумаки, що їздили до Криму по сіль,
прозвали чорноморську чайку душею татарською. За її
летюче квиління, що нагадує сумовиту мелодику пісень
корінного народу півострова. Українці і кримські
татари були сусідами ще тоді, коли так не іменувалися.
І не лише сусідами, а й родаками. Відомо, що на фор-
мування кримських татар як нації наклав відбиток
цілий ряд зайшлих племен, зокрема й огузи та кип-
чаки. Але і в походженні українців не без них: огузький
субетнічний чинник проявився в гуцулах, а кипчацький
(половецький) у тій українській людності, яку на-
зиваємо степовиками. І наші мови пам'ятають це...

Є у кримськотатарського поета Шер'яна Алі такі
рядки:

*Ти, друже, кажеш «філіжанка», а я кажу «фільджан».
В той посуд наливаєш каву, яку я зчу «каве».*

Згадавсь катран, їстивне зілля, а він у нас — татран.

Чи не рідня дві наші мови? — дух спільності живе!

(Переклад М. Мірошніченка)

І таких перегуків чимало. Ну, наприклад: вишня —
вишне, буран — *боран*, кав'яр (ікра) — *хав'яр*, бузівок
(теля) — *бузав*, товар (худоба) — *тувар*, качан — *к'бочан*,
чічка (квітка) — *чечек*, лілея — *ляле*, герань — *єране*,
капуста — *к'банысти*, лобода — *алабота*, євшан (полин) —
ювшан, сірник — *серник*, крупа — *курпе*, санетка

(кошик) — *сепет*, терези — *теразе*, борг — *бордж*, чабан — *чобан*, курай (перекотиполе) — *кьорай*, каюк (човен) — *кьайыкь*, каштан — *кестане* і т. д. Усі ці лексичні збіги, як кажуть, — на видноті. А є ж і приховані. Здавалося б, що спільного між українським прикметником «чорний» та кримськотатарським «*кьара*»?.. Та досить застосувати чергування звуків «к — ч» (як це, приміром, є у лексемах «рука — ручний») та долучити суфікс «-н» і закінчення «-ий», як постане дещо химерне «чара+н+ий», тобто «чорний». Виходить, що вивчасш начебто чуже, а пізнаєш рідне.

Мен у кримських татар, та й у тюрків інших, означає «я»... Проте якщо наше «я» піддати відмінюванню — постають «мене, мені, мною, на мені», звичні для українців словоформи. *Ким* у кримців — «хто»... А шойно оте «хто» візьмемось відмінювати — з'являються питомо українські «ким, кому, на кому».

Що це? — половеччина, що, як лексичний синдром, унааявлена в сучасних мовних організмах двох народів?..

Історики стверджують, що половці (інші їхні етноніми — кипчаки й кумани) забрели на територію сьгоднішньої України десь на початку XI ст. із Заволжя. Осіли в басейні Сіверського Дінця і, щоб закріпитися, збудували містечка-фортеці (вежі) Сугров та Шарукань. Це туди 1185 року пішов шукати ратного щастя києворуський князь Ігор. Битва, як знаємо, сталася на річці Каялі. А де вона зараз? — історики розводять руками: в наукових суперечках, либонь, не менше поламали списів, аніж їх було потрошено на самій Каялі. Та коли б знали

кримськотатарську, що зберегла чималенько родимих пляминок од половецької, вони визначили б: нічі оспівана «Словом про Ігорів похід» легендарна річка іменується Кальміусом. Кримськотатарський прикметник «*кьаялы*» («скелястий») дає ключик до розуміння: Каяли Міус — Каяльміус — Кальміус... Що Міус таки насправді «*кьаялы*» — скелястий, то гляньте на географічну мапу: Кальміус бере початок на Донському узгір'ї і впадає в Азовське море.

Зазвичай нашарування ґрунту відбувається зі швидкістю один сантиметр за кожне десятиріччя. Отже, десь на рівнинній частині кальміуського берега під 82-сантиметровим ґрунтовим нашаруванням очікують археологів стародавні мечі, наконечники стріл, рештки кільчуг та інших бойових обладунків наших предків — русичів, половців. Очевидно, й фундаменти одного зі згаданих вежових міст.

Ще й на те українцям варто цікавитися кримськотатарською, щоб розібратися з походженням деяких своїх прізвищ.

Приміром, носії прізвища «Топчій» гадають, що за ним криється такий собі туптало — предок, який топтав стежечку, скажімо, до коханої... Аж ніяк. бо «топчій» — це кримськотатарською «гармаш, артилерист». Звісно, вчеписте прізвисько з кримськотатарською парсуною міг отримати козак із гарматної обслуги, питомий українець, але міг і показачний кримець, як ото визнаний герой України й командир козацького полку Филон Джеджалій, котрий брав

участь у національно-визвольній війні України під проводом Б. Хмельницького у XVII ст.

Набули поширення в Україні й такі ще прізвиська, як Чубар (кримськотатарською «чубар» — «пістрявий»), Савлук («здоров'я»), Каракоз («чорноокий»), Чавдар («жито») і т. п.

Аби носії згаданих прізвиськ не відчули себе, умовно кажучи, недоукраїнцями і не гнітилися так званим комплексом меншовартості, дозволю собі пригадати, як один тюркофіл на мої міркування щодо лексичної пари «къара — чорний» вигукнув: от бач, наше слово «къара» давніше від вашого «чорний»!.. Довелось охолодити запал співрозмовника: нагадати, що найдревніші слова — односкладові. Це вже палеолінгвістика! І якщо глибше копнути, то в прикметникові «кара» побачимо два слова, котрі, вочевидь же, походять з берегів Нілу, де стародавні єгиптяни бездонну космічну душу нарекли іменем «Ка», а сонце — іменем «Ра». Досить незмигну подивитися на розжарене світило, щоб переконатися: сонце Ра такої ж барви, як і космос Ка... Отже, хоч круть, хоч верть, а поняття ахроматичного темного кольору зродилося далеко від тюркського та слов'янського світів. Схоже, що наші прикметники на познаку чорнизи — то близнята сдиноутробні.

А тепер про близькість фонетичну...

Либонь, серед слов'ян тільки українці мають звук та літеру «ї» — такий же звук, але передаваний буквосполуками «йи», «йи», існує і в кримських татар (для прикладу: *истейим* — хочу, *окъуйдыжы* — читач).

У мовах обох народів досить поширений двозвук «дж»... Український задньопіднебінний проривний звук «г» має кримськотатарського відповідника «гъ», що, правда, останній вимовляється дещо гортанно.

Окремішньо і без українських аналогій у кримськотатарській фонетиці стоять звуки «къъ», який нагадує наш «к» перед «и», тільки вимовлюваний більш твердо, та звук «нъъ», що вимовою близький до звука «нг», але теж гортанного. Решта звуків, окрім «є» — «е», у наших мовах вимовляються ідентично.

І насамкінець хочу добрим словом згадати кримськотатарського поета, заслуженого діяча мистецтв України Юнуса Кандима та його родину — сина Тимура Кандимова та дружину Сабріє Кандимову, які заповзялися створити українсько-кримськотатарський розмовник. Саме їм, Кандимовим, ми завдячуємо з'явою розмовника, що, як на мене, найліпший із досі відомих. Можливо, він прислужиться ще й тим, що в українських університетах, де є сходознавство, нарешті звернуть увагу на факт існування в Україні східного за культурними традиціями корінного її народу — кримських татар. І, можливо, їхню мову, історію та культуру там вивчатимуть передовсім, бо це не менш важливо, ніж, скажімо, арабське, китайське чи японське сходознавство. Адже українцям і кримським татарам на європійсько-азійському перехресті роковано жити пліч-о-пліч у віках.

*Микола Мірошниченко,
поет, перекладач-орієнталіст*

КРИМСЬКОТАТАРСЬКИЙ АЛФАВІТ

Літера	Транскрипція	Транскрипція	Транскрипція
А а	[а]	Р р	[эр]
Б б	[бэ]	С с	[эс]
В в	[вэ]	Т т	[тэ]
Г г	[гэ]	У у	[у]
Гь гь	[гьы]	Ф ф	[эф]
Д д	[дэ]	Х х	[ха]
Е е	[е]	Ц ц	[це]
Ё ё	[ё]	Ч ч	[чэ]
Ж ж	[ж]	Дж дж	[дж]
З з	[зэ]	Ш ш	[ша]
И и	[и]	Щ щ	[ща]
Й й	[йы]	Ъ ъ	[ъь]
К к	[ка]	Ь ь	[ьь]
Кь кь	[кьы]	Э э	[э]
Л л	[эль]	Ю ю	[ю]
М м	[эм]	Я я	[я]
Н н	[эн]		
Нь нь	[ньы]		
О о	[о]		
П п	[пэ]		

КОРОТКО ПРО КРИМСЬКОТАТАРСЬКУ МОВУ

Після повернення кримських татар із місць депортації в Крим півострів почав набувати своєї споконвічного обличчя. Кримські татари розселяються у селах і містах, обзаводяться новими сусідами, друзями — українцями, росіянами, представниками інших національностей. Сусіди знайомляться і товаришують сім'ями (може, це й спонукало авторів укласти такий розмовник). І не тільки кримські українці, але й гості, що приїжджають на відпочинок у Крим з усіх куточків України, бажають довідатися щось нове, глибше познайомитися з історією, побутом, звичаями і традиціями кримськотатарського народу. І мова в цьому — найперший помічник.

Кримськотатарська мова належить до тюркської групи мов. Коротенько розглянемо основні відмінності кримськотатарської мови від української в галузі фонетики, морфології і синтаксису.

Фонетика. У кримськотатарській мові існують специфічні приголосні звуки (**къ, гь, нь**), яких немає в українській мові. Приголосні **къ, гь, нь** вимовляються як один звук. За своїми акустичними характеристиками **гь** близький до українського **г** (задньоязиковий, гортанний приголосний). Звук **къ** за своїми акустичними характеристиками — зімкнений, задньоязиковий, гортанний; **нь** за своїми акустичними характеристиками близький до українського **н** в слові «банк» — задньоязиковий, зімкнений звук).

Наголос у кримськотатарській мові завжди ставиться на останньому складі слова.

Морфологія. Кримськотатарська мова належить до аглютинативних мов. Це означає, що нові слова і граматичні форми творяться в ній головним чином шляхом приєднання до кореня або основи різних афіксів. Істотна відмінність від української полягає в тому, що в кримськотатарській мові однотипне відмінювання і однакові закінчення з фонетичними варіантами для всіх іменників. У кримськотатарській мові відсутня категорія роду, зате є категорія приналежності, яка утворюється приєднанням до слів у формах родового відмінка присвійних закінчень **-м, -ым, -ним, -нъ, -ынь, -инъ, -нинъ, -ы, -сы, -ци** (ананьнь козьлери — очі матері; меним китабим — моя книга, сенинь къалеминь — твоя ручка) або оформляється з допомогою додавання афіксів **-имки, -иньки, -ынькъы (бизимки, сениньки, баланыньки)**. У кримськотатарській мові відсутні префікси і прийменники.

Синтаксис. Структура речення в кримськотатарській мові значно відрізняється від структури речення в українській мові. Так, у кримськотатарській мові підмет обов'язково повинен вживатися перед присудком, означення — перед означуваним словом. Також підрядне речення передус головному. Обов'язковим є й узгодження підмета і присудка в числі й особі; означення, виражене прикметником, не повинно узгоджуватися з означуваним словом у числі й відмінку.

Лексика. У кримськотатарській мові, крім споконвічних слів, є ще пласти запозичених слів з арабської, перської, грецької, російської, української та інших мов. Нові слова в кримськотатарській мові утворюються за допомогою словотворчих афіксів шляхом переосмислення колишніх слів, а також слів, запозичених з інших мов.

Писемність. У давнину кримські татари використовували рунічне письмо, пізніше арабський, а потім латинський алфавіти. У кінці 30-х років ХХ століття писемність кримських татар була переведена на новий алфавіт на основі російської графіки. Зараз іде процес повернення писемності кримських татар на базу латинської графіки, яка найбільше відповідає фонетичному складу даної мови.

Побудова розмовника. Цей розмовник призначений для тих, хто вивчає кримськотатарську мову. Його матеріал становлять окремі фрази і вислови у формі запитань — відповідей.

Розмовник включає розділи, що охоплюють найбільш поширені теми спілкування. Кожний розділ і підрозділ містить: а) інформацію з даної теми; б) типові фрази й діалоги і т.п.

Перш ніж шукати в розмовнику потрібне слово або фразу, потрібно визначити, до якої теми або до якого розділу вони належать. Наприклад, питання, пов'язані з телефоном, телеграфом, можна знайти в розділі «Пошта».

Текст розмовника поділено на дві частини. У лівій частині дається текст українською мовою, у правій — переклад тексту кримськотатарською.

ПРИВІТАННЯ — СЕЛЯМЛАШУВ

- Добрий день! — Селям алейкум!
 Доброго дня! (у відповідь) — Алейкум селям!
 Привіт! — Селям! (Мераба!)
 Доброго ранку! — Сабанъыз хайыр!
 Добрий вечір! — Акъшам шерифинъыз хайыр олсун!
 З приїздом! — Хош кельдинъыз!
 Радий Вас бачити! — Сизни корьгенимден хошнұтым!
 Ласкаво просимо! — Хош сефагъа кельдинъыз!
 Ми давно не бачились. — Биз чокътан корюшмедик.
 Як живете? — Ишлеринъыз яхшымы?
 Як Ви себе почувасте? — Озюньизни насыл дуясыз (дуясынъыз)?
 Дякую! Добре. — Сагъ олунъ (ыз)! Яхшы.
 Як Ваше здоров'я? — Сагълыгынъыз насыл?
 Як Ви доїхали? — Насыл келип чыкътынъыз?
 Як справи? — Ишлер насыл?
 Я привіз Вам вітання. — Мен сизге селямлар алып кельдим.
 Звідки Ви приїхали? — Сиз къайдан кельдинъыз?
 Я приїхав зі Львова. — Мен Львовдан кельдим.
 Це мої друзі. — Бу меним достларым.

Словничок — Лугъатчыкъ

- ваше* — *сизинъ*
друг — *дост*
ранок — *саба*
звідки — *къайдан*
здоров'я — *сагълыкъ*
мої — *меним*
справи — *ишлер*

ПРОЩАННЯ — САГЪЛЫКЪЛАШУВ

- До побачення! — Сагълыкънен къалынъыз!
 До побачення! (у відповідь) — Сагълыкънен барынъыз!
 На добраніч! — Гедженъыз хайыр!
 На добраніч! (у відповідь) — Хайыргъа къаршы!
 Щасливої дороги! — Огъурлы ёллар олсун!
 До нових зустрічей! — Кене корюшкендже!
 Йдете? — Кетесизми?
 Ще приїздить. — Даа да келинъыз.
 Передайте від нас усім вітання. — Бизден эркеске селям айтынъыз.
 Бувайте здорові! — Сагъ олунъыз!
 Бажаю Вам щастя й успіхів! — Сизге бахт ве мувафа-къиет тилейим!

МОВА — ТИЛЬ

- Я вивчаю кримськотатарську мову. — Мен кырымтатар тилини огренем.
- Я не розумію Вас. — Мен сизни англамайым.
- Ви мене розумієте? — Сиз мени англайсызми?
- Я зрозумів усе, що Ви казали. — Сиз айткыан шейлернинь эписини англадым.
- Я розумію Вас, але мені важко розмовляти. — Мен сизни англайым, амма айтмагъа кыйыналам.
- Поясніть, будь ласка, що тут написано. — Риджа етем, англатсангыз, бу ерде не язылгъан.
- Що означає це слово? — Бу сєз нени англата?
- Як сказати по-кримськотатарськи...? — Кырымтатарджа насыл айтмакъ керек...?
- Як вимовляється це слово? — Бу сєз насыл айтыла (теляфуз этиле)?
- Я хочу навчитися говорити кримськотатарською мовою. — Мен кырымтатарджа лаф этмеге огренмек истейим.
- Я правильно говорю? — Мен догъру айтыммы?
- Що він (вона) говорить? — О, не айта?
- У Вас відмінна вимова. — Сиз пек яхшы лаф этесингыз.
- Ви говорите українською мовою? — Сиз украиндже лаф этесингызми?

- Якою іноземною мовою Ви володієте? — Сиз даа насыл еджнебий тиллерни билесингыз?
- Ви вивчаєте англійську мову? — Сиз инглиз тилини огренесизми?
- Нам потрібен перекладач. — Бизге терджиман керек.
- Перекладіть це на кримськотатарську мову. — Буны кырымтатар тилине терджиме етингыз.

Словничок — Лугъатчыкъ

- правильно* — догъру
- іноземна* — еджнебий тилли
- перекладач* — терджиман
- потрібен* — керек; зарур
- говорити* — лаф этмек; лакъырды этмек
- слово* — сєз
- хочу* — истейим

ЗНАЙОМСТВО — ТАНЫШУВ

- Давайте знайомитися. — Келиниз, таныш олайыкъ.
- Як Вас звать? — Сизинь адангыз не?
- Мене звать... — Меним адым...
- Як Ваше прізвище? — Сизинь сойадынгыз не?
- Познайомтесь з моїм другом. — Меним достумнєн танъыш олунгыз.
- Дуже радий з Вами познайомитися. — Сизнен танъыш олгъанымдан гъаст мемнюним.
- Дозвольте відрекомендуватися, я... — Озюмни танъыштырмагъа мусааде етингыз, мен...

ПРОХАННЯ — РИДЖА

- Дозвольте увійти. — Кирмеге рухсет этинъыз.
- Дозвольте закурити. — Тютюн ичмеге рухсет этинъыз.
- Допоможіть нам, будь ласка! — Бизге лютфен ярдым этинъыз!
- Повторіть, будь ласка! — Лютфтен риджа етем, текрарланъыз.
- Проведіть мене, будь ласка! — Лютфтен риджа етем, мени озгъарынъыз!
- Прошу Вас, зачекайте мене! — Риджа етем, мени бекленъыз!
- У мене до Вас прохання. — Меним сизге риджам бар.
- Що Ви бажаєте? — Сиз не истейсиз?
- Я Вас слухаю. — Мен сизни динълейим.
- Покличте, будь ласка, пана Нуруллу. — Люфтен риджа етем, Нурулла ефендини чагъырынъыз.
- Дозвольте, будь ласка, пройти. — Люфтен риджа етем, кечмеге рухсет этинъыз.
- Будь ласка, говоріть голосніше (тихіше)! — Люфтен риджа етем явашджа (сакиндже) лаф этинъыз!
- Не забудьте, будь ласка! — Люфтен риджа етем, унутманъыз!

ЗВЕРНЕННЯ — МУРАДЖААТ

- Дорогі друзі! — Къыйметли достлар!
- Милій друже! — Азиз достум!
- Наші шановні гості! — Бизими азиз мусафирлеримиз!
- Пане Петренко! — Петренко ефенди!
- Вельмишановний професоре! — Къыйметли профессор!
- Пане голово, у мене є запитання. — Рсис ефенди, меним суалим бар.
- Шановна редакціє! — Урьметли редакция!

ВДЯЧНІСТЬ. ПОДЯКА — МИННЕТДАРЛЛЫКЪ. ТЕШЕККЮР

- Спасибі! (Дякую!) — Сагъ олунъыз!
- Дуже вдячний! — Чокъ сагъ олунъыз!
- Дякую! — Тешеккюр!
- Дякую за допомогу. — Ярдымынъыз ичюн тешеккюр.
- Дякую за запрошення. — Давет эткенинъыз ичюн сагъ олунъыз (тешеккюр).
- Спасибі за Вашу доброту. — Эйилигинъыз ичюн сагъ олунъыз (тешеккюр).
- Вдячний за увагу! — Дикъкъатынъыз ичюн тешеккюр!

- Подякуйте від мого імені. — Меним адымдан тешек-кюрлер бильдирингыз.
- Я Вам завдячую! — Мен сизинь огюнгызде борджлум!
- Ми це приймасмо з вдячністю. — Биз буны буюк миннетдарлыкьнен къабул етеміз.

ЗАПРОШЕННЯ — ДАВЕТ ЭТИОВ

- Приходьте сьгодні до нас. — Бугунь бизге келинъыз.
- Приїздить до нас у гости. — Бизге мусафирликке келинъыз.
- Приїздить у Крим відпочивати. — Кырымгъа раатланмагъа келинъыз.
- Иди сюди! — Мында кель!
- Я запрошую Вас до театру. — Мен сизни театрге давет етем.
- Ходімо з нами у кіно. — Юрингыз бизнен киногъа.
- Запрошую Вас на танець. — Сизни оюнгъа давет етем.
- Запрошую Вас на весілля. — Сизни тойгъа давет етем.
- Запрошую Вас на чашку кави. — Сизни бир фильджан къавега давет етем.
- Вас запрошують на конференцію. — Сизни конференциягъа давет етелер.
- Ви отримали запрошення? — Сиз даветнаме алдынъызмы?
- Дякую за запрошення! — Даветинъыз ичюн сагь олунъыз!

ВИБАЧЕННЯ — АФУ СОРАВ

- Вибачте — Багъышланъыз
- Пробачте — Афу етинъыз
- Вибачте, що запізнився. — Кеч къалгъаным ичюн багъышланъыз.
- Пробачте, я не хотів Вас образити. — Багъышланъыз, мен сизнинъ джанынъызны агьыртмакъ истемсдим.
- Пробачте, що потурбував. — Сизни раатсызлагъаным ичюн багъышланъыз.
- Вибачте, я помилився. — Багъышланъыз, мен янъылдым.
- Я Вам не заважаю? — Мен сизге кедер этмейимми?
- Пробачте, але це не так. — Багъышланъыз, амма бу ойле дегиль.
- Пробачте, але я вважаю інакше. — Багъышланъыз, амма мен башкъаджа тюшюнем.
- Пробачте, Ви помиляєтеся. — Багъышланъыз, амма сиз янълышасынъыз.
- Прошу вибачення! — Афу сорайым!
- Не гнівайтесь. — Ачувланманъыз.
- Це моя провина. — Бу меним къабаатым.
- Пробачте, я поспішаю. — Багъышланъыз, мен ашыкъам.

ЗГОДА — РАЗЫЛАШУВ

Я згоден.	— Мен разым.
Я не згоден.	— Мен разы дегилим.
Гаразд.	— Яхшы.
Я не заперечую.	— Мен кьаршы дегилим.
Так.	— Э (эбет).
Обов'язково.	— Мытлакь.
Я могу.	— Мен япа билем.
Можна?	— Мюмкюнми?
Із задоволенням!	— Джанымнен!
Ви праві.	— Сиз акьлысынъыз.
Зрозуміло, можна.	— Эбет мумкюн.

ВІДМОВА — РЕД ЭТМЕК

Ні (немає).	— Ёкъ.
Дякую, я не хочу.	— Сагь олунъыз, мен истемейим.
Ні, дякую.	— Ёкъ, сагь олунъыз.
Не можна.	— Мюмкюн дегиль.
Це неможливо.	— Бу мумкюн дегиль.
На жаль, я зайнятий.	— Теэсьюф ки, мен бош дегилим.
Я відмовляюся.	— Мен ред этем.
Я проти.	— Мен кьаршым.

Я заперечую.	— Мен наразылыкь бильдирем.
Це не від мене залежить.	— Бу манъа багьлы дегиль.
Ми проти.	— Биз кьаршымыз.
Пробачте, але ми не можемо задовольнити Ваше прохання.	— Багьышланъыз, амма биз сизинъ риджанъызны ери не кестирип оламаймыз.

ЧАС ДОБИ — ВАКЪЫТ. МААЛЬ

Вранці	— Саба
На світанку	— Танъда
Вдень	— Куньдюз
Полудень	— Уйле (уйле маали)
Опівдні, ополудні	— Уйледе (уйле вакьытында)
Вечір (увечері)	— Акьшам (акьшам устю)
Ніч	— Гедже
Північ	— Яры гедже
Опівночі	— Яры геджеде (гедженинъ дер маалинде)
Після півночі	— Яры геджеден сонъ
Ще рано	— Даа эрте
Вже пізно	— Энди кеч олды
Я завтра прийду (після-завтра).	— Мен ярын (ярындегиль, бириси куню) келирим.

- Ми вчора були в гостях. — Биз тюневин муса-
фирликке бардыкъ.
Він повернувся пізно ввечері. — О, яры геджеде кельди.
Зранку ми підемо ловити рибу. — Саба таньда биз балыкъ
авына кетеджекмиз.

ТОЧНА ГОДИНА. ЧАС — ВАКЪЫТ. СААТ

- Ви не скажете, котра зараз година? — Саат къач олгъаныны
айтмазсынъызмы?
Пробачте, я не знаю. — Багъышланъыз, мен биль-
мейим.
Десять хвилин на першу. — Он экиден он дакъикъа
кече.
За п'ятнадцять хвилин друга. — Он беш дакъкъадан эки.
Двадцять хвилин на третю. — Экиден йигирми дакъ-
икъа кече.
Пів на сьому. — Еди бучукъ.
Я чекаю Вас о п'ятій. — Мен сизни саат беште
беклейим.
Коли Ви повернетесь? — Сиз не вакъыт къайтып
келеджексинъыз?
Через годину. — Бир сааттан сонъ.
Зараз. — Шимди.
Пізно. — Кечъ мааль.
Ти прийшов дуже рано. — Сен пек ерте кельдинъ.
Ви прийшли вчасно. — Сиз вакъытында
кельдинъыз.

- Я, здається, запізнився? — Мен, гъалиба кеч кельдим?
Година — Саат
Секунда — Санис
Хвилина — Дакъкъа
Півгодини — Ярым саат
Ваш годинник іде точно? — Сизинъ саатинъиз догъру
юреми?
Ні, він поспішас. — Ёкъ, но тездже юре.
Я забув завести годинника. — Мен саатимни къурмагъа
унуткъаным.
Мій годинник відстає на десять хвилин. — Меним саатим он дакъкъа
артта къала.

ТИЖДЕНЬ — АФТА

- Який сьогодні день? — Бугунъ афтанынъ анги
куню?
Сьогодні ... Бугунъ базар...
понеділок — эртеси
вівторок — салы
середа — чарשמбе
четвер — джумаакъшамы
п'ятниця — джума
субота — джумаэртеси
неділя. — базар.
На цьому тижні — Бу афта ичинде
Через тиждень — Бир афтадан сонъ
Тиждень тому — Бир афта эвельси
Щодня — Эр кунъ

МІСЯЦІ — АЙЛАР

Місяць	— Ай
Січень	— Январь
Лютий	— Февраль
Березень	— Март
Квітень	— Апрель
Травень	— Майыс
Червень	— Июнь
Липень	— Июль
Серпень	— Август
Вересень	— Сентябрь
Жовтень	— Октябрь
Листопад	— Ноябрь
Грудень	— Декабрь
Протягом місяця	— Бу ай ичинде
Минулого місяця	— Кечкен айда
Це було у листопаді.	— Бу ноябрь айында олгъан эди.
Я приїду на початку місяця.	— Мен айнынъ башында келеджем.

АВТОМОБІЛЬ — АВТОМОБИЛЬ

Чи є у Вас автомобіль?	— Сизде автомашина бармы?
------------------------	---------------------------

Чи вмієте Ви водити машину?	— Сиз машина айдамагъа билсингъизми?
Так, я вмію водити машину.	— Э, мен машина айдамагъа билем.
Яка у Вас машина?	— Сизинъ машинангъыз насыл?
Щасливої дороги!	— Огъурлы ёллар!
У мене зламалася машина.	— Меним машинам парланды.
Я потрапив у аварію.	— Мен къзагагъа огърадым.
Скільки часу забере ремонт?	— Тамирлемек ичюн не къадар вакъыт керек?
Мені потрібно ... літрів бензину.	— Мангъа ... литр бензин керек.
Мені треба залити бензин у машину.	— Мангъа машинагъа бензин къуймакъ керек.

ТАКСІ. МІСЬКИЙ — ТАКСИ. ШЕЭР ТРАНСПОРТ — ТАКСИ. ШЕЭР ТРАНСПОРТЫ

Мені треба викликати таксі.	— Мангъа такси чагъыртмакъ керек.
Таксі, Ви вільні?	— Такси, сиз бошсыз-мы?
Будь ласка, зупиніть біля аптеки.	— Лютфен, апханс янында токътатынгъыз.
Скільки я маю заплатити?	— Мен не къадар телемек кереким?

Де розташована автобусна зупинка? — Автобус дурагы не ерде?

Мені треба доїхати до вокзалу. — Манъа вокзалгъа бармакъ керек.

ГОТЕЛЬ — МУСАФИРХАНЕ

Де розташований готель «Україна»? — «Україна» мусафирханеси не ерде?

Ви маєте вільні номери? — Сизде бош номерлер бармы?

Мені потрібен двомісний номер. — Манъа эки ... ерлик номер керек.

Чи є в номері ванна? — Номерде ванна бармы?

У нашому номері не працює телефон. — Бизим номерде телефон чалышмай.

У нашому номері немає води, світла. — Бизим номеримизде сув, ярыкъ ёкъ.

Чи є в готелі ... ресторан

басейн

перукарня?

ресторан

басейн

берберхане

Підготуйте, будь ласка, рахунок

— Риджа етем эсапны азырлангъыз

Замовте мені, будь ласка, таксі.

— Риджа етем, манъа такси чагъыртынгъыз.

БАНК — БАНК

Національний банк України — Украинанынъ Миллий банкы

Приватний банк — Шахсий банк

Ощадний банк — Эманет банкы

Де розташований банк? — Банк не ерде ерлешкен?

Пункт обміну валюти — Валюта алмаштырув пункты

Я хочу обміняти долари, євро. — Мен доллар, євро алмаштырмакъ истейим.

О котрій годині відчиняється банк? — Банк не вакъыт ачыла?

Скільки грошей можна обміняти? — Не къадар пара мумкюн алмаштырмагъа?

КОРДОН — СЫНЪЫР

Паспорт — Паспорт

Ось мій паспорт. — Мына меним паспортым.

Я громадянин ... — Мен... гражданым.

Росії — Русие

Білорусі. — Беларусие

Віза — Віза

У мене ... віза. — Менде ... визасы.

транзитна

в'їзна

багаторазова

— транзит

— кириш

— чокъ керели

У мене є (немає) запрошення. — Менде давстнамс бар (ёкъ).

- Ваша віза прострочена. — Сизинь визанъызнынъ муддети биткен.
- Туристична віза — Турист визасы
- Особиста віза — Шахсий виза
- Ось моя декларація. — Мына меним деклорациям.
- Це мій багаж. — Бу меним багажым.
- У мене тільки особисті речі. — Менде тек шахсий шейлер.
- Скільки у Вас валюти? — Сизде не къадар валюта бар?
- У мене ... доларів (євро). — Менде ... доллар (євро).
- Скільки я повинен заплатити? — Мен не къадар гумрюк телемек кереким?
- Відкрийте цю сумку. — Мына бучантаны ачынъыз.
- У Вас є спиртне (сигарети)? — Сизде ичимлик (сигарета) бармы?

ВОКЗАЛ — ВОКЗАЛ

- На який вокзал ми прибу- — Биз къайсы вокзалгъа
васмо?
васмо?
З якої платформи ми відбу- — Биз къайсы платформадан
васмо?
кетеджекмиз?
Як пройти на п'яту плат- — Бешинджи платформагъа
форму?
насыл кечмели?
Чи є прямий поїзд до Сім- — Симферопольгедже догъ-
ферополя?
ру поезд бармы?
Дайте мені квиток до Києва. — Мангъа Кисвгедже билет
беринъыз.

- Де розташована камера — Эманет камерасы не ерде?
схову?
У поїзді. — Поезда.
Де наше купе? — Бизим купе къаерде?
Ось мій квиток. — Мына меним билетим.
Де розташований вагон- — Вагон-ресторан (буфет)
ресторан (буфет)?
къаерде?
Принесіть, будь ласка, — Бир фильджан чай
чашку чаю.
кетирынъыз.
Що це за станція? — Бу насыл станция?
Скільки часу стоїть поїзд? — Поезд не къадар вакъыт
тураджакъ?

Словничок — Лугъатчыкъ

- багаж — юк
- залізнична дорога — демир ёл
- камера схову — юк сакълагъан камера
- ескпрес — експресс
- колія — ёл
- швидкий — тез
- товарний — юк ташыгъан

АЕРОПОРТ — АЭРОПОРТ

- Як доїхати до аеропорту? — Аэропорткъа насыл
бармалы?
Які є рейси до Києва? — Киевге насыл рейслер бар?

- Чи я можу взяти з собою сумку? — Озюмнен сумка алмагъа мумкюнми?
- Ось мій паспорт (квиток). — Мына меним паспортым (билетим).
- У літаку — Учакъта
- Пристебніть, будь ласка, реміні! — Къушакъларны такъынъыз!
- Принесіть, будь ласка, води. — Риджаэтем, сув кетеринъыз.
- Коли ми прибуваємо до Львова? — Биз Львовгъа не вакъыт келемиз?

Словничок — Лугъатчыкъ

- аэровокзал* — *аэровокзал*
- надлишкова вага* — *арткъач чеки*
- місто* — *ер*
- номер рейсу* — *рейснинъ номери*
- стюардеса* — *стюардеса*
- реєстрація* — *джедвельге алмакъ*

КОРАБЕЛЬ — ГЕМИ

- Де розташований морський порт? — Денъыз порты не ерде ерлешкен?
- Як туди проїхати? — О ерге насыл бармалы?
- Скільки коштів квиток першого класу? — Биринджи класс билеты не къадар тура?
- Коли відпливає корабель? — Геми не вакъыт кетеджек?
- Де моя каюта? — Меним каютам не ерде?

- Скільки часу триває рейс? — Рейс не къадар вакъыт оладжакъ?
- Коли ми прибуваємо у порт? — Порткъа биз не вакъыт келеджемиз?

Словничок — Лугъатчыкъ

- берег* — *ялы*
- верхня палуба* — *юкълары палуба*
- нижня палуба* — *ашагъы палуба*
- хвиля* — *далгъа*
- висаджуватися* — *тюшмек*
- капітан* — *капитан*
- вітер* — *ель*
- море* — *денъыз*
- морська хвороба* — *денъыз хасталыгъы*

МІСЬКИЙ ТРАНСПОРТ — ШЕЭР ТРАНСПОРТЫ

- Де розташована найближча зупинка автобуса, тролейбуса, трамвая? — Енъ якъын автобус, трамвай, тролейбус, дурагъы не ерде?
- Зупинка автобуса розташована у кінці вулиці. — Автобус дурагъы сокъакънынъ сонъунда.
- Який автобус іде до вокзалу? — Вокзалгъа насыл автобус кете?
- Дозвольте пройти. — Кечмеге мусааде етинъыз.
- Де розташована каса? — Касса не ерде булуна?
- Дайте мені квиток до... — Манъа ... билет беринъиз

Мені треба вийти біля ринку. — Мен базар янында тюшмек кереким.
Кінцева зупинка. — Соньки дуракъ.

СВЯТКОВІ ДНІ — БАЙРАМ КУНЬЛЕРИ

1 січня Новий рік. — 1 январь Янъы йыл.
7 січня Різдво. — 7 январь Рождество.
Великдень — Пасха
Трійця — Троица
28 червня День конституції. — Июнь 28 Анаяса куню.
24 серпня День Незалежності України. — Август 24 Украинанынъ Мустакъиллик куню.
Мусульманські свята — Мусульман байрамлары
Свято Рамазан (свято після посту) — Рамазан (Ораза) байрамы
Свято жертвоприношення — Къурбан байрам

ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ — ДЕВЛЕТ ИДАРЕ
ВЛАДИ. ОРГАНЛАРЫ.

ПРАВОЗАХИСНІ УКЪУКЪКЪОРУЙЫДЖЫ
ОРГАНИ. СУСПІЛЬСТВО ОРГАНЛАР. ДЖЕМИЕТ

Верховна Рада — Юкъары Шура
Кабінет Міністрів України — Украина Назирлер Кабинети

Верховна Рада Автономної Республіки Крим — Къырым Мухтар Джумхуриетининъ Юкъары Шурасы

Рада Міністрів — Назирлер Шурасы

Місцеві органи самоврядування — Мааллий озъ-озюни идаре этюв органлары идарелери

Секретаріат Президента України — Украина Президентининъ Кятибияты

Де розташований будинок Секретаріату Президента України? — Украина Президенти Кятибиятынынъ бинасы къайда ерлешкен?

Голова — Рейс(и)

Заступник голови — Реис муавини

Спікер парламенту України — Украина парламентининъ спикери

Засідання — Меджлис

Коли відбудеться засідання Комісії з міжнародної згоди? — Миллетлєрара анълашув боюнджа комиссиянынъ меджлиси не вакъыт оладжакъ?

Чергова — Невбеттеки

Позачергова — Невбеттен тыш

Уряд — Укюмет

Словничок — Лугъатчыкъ

нація — миллет

населення — зали

міжнаціональний	— миллетлерара
країна	— мемлекет
область	— виляет
чужина	— гзурбетлик
суспільство	— джемиет
рівність	— мусавийлик (тенълик)
дружба	— достлукъ
солідарність	— гонъюльдешлик
зарубіжний	— четэль

ВИБОРИ — САЙЛАВЛАР

Центральна виборча комісія	— Меркезий сайлав комиссиясы
Виборчі бюлетені	— Сайлав бюллетеньлери
Передвиборна агітація	— Сайдавалды тешвикъаты
Голова виборчої комісії	— Сайлав комиссиясынынъ-реиси
Загальне виборче право	— Умумий сайлав укъукъы
Виборці	— Сайлавджылар
Виборча комісія	— Сайлав комиссиясы
Виборча діляниця	— Сайлав участкасы
Кандидат	— Намзет
Кандидат у депутати	— Депутатлыкъкъа намзет

Словничок — Лугъатчыкъ

прокурор	— прокурор
прокуратура	— прокуратура

суд	— махкеме
суддя	— махкемеджи
народний суддя	— халкъ махкемеджеси
голова суду	— махкеме реиси
секретар суду	— махкеме кятиби
Конституційний Суд	— Анаяса Махкемеси
апеляція	— аппеляция
апеляційний суд	— аппеляция махкемеси
зал суду	— махкеме залы
адвокат	— абулкъат
захист	— имае
захисник	— имаеджи
службове розслідування	— хызмет тевтиши
справа	— иш
слідчий	— соргъуджы
допит	— соргъу
обвинувач	— къабаатлайдыджы
обвинувачений	— къабаатланыдыджы
вирок	— укюм
реабілітація	— акъланув
реабілітований	— акълангъан
міліція	— милиция
співробітник міліції	— милиция хадими
міліцейська діляниця	— милиция участкасы
затримати	— якъаламакъ
затриманий	— якъалангъан
слідчий ізолятор	— соргъу изоляторы
черговий	— невбетчи

**СІЛЬСЬКЕ — КОЙ
ГОСПОДАРСТВО ХОДЖАЛЫГЪЫ**

- Де ви живете? — Сиз не ерде яшайсынъыз?
 Я живу в селі. — Мен койде яшайым.
 Що ви сісте? — Сиз не экесинъиз (сачасынъыз)?
 Ми виروضемо ... — Биз ... етиштиремиз, осььтиремиз.
 ишеницю — богъдай
 жито — чандар (арыш)
 гречку — къара богъдай
 кукурудзу — мысырбогъдай
 соняшник — куньайлан
 овес. — джылап
 Що ви виروضете? — Сиз не етиштиресынъыз?
 Ми виروضемо ... — Биз ... етиштиремыз.
 бащтанні культури — бостан экинлери
 овочі — себзе
 виноград — юзюм
 тютюн. — тютюн
 Чи добрий цього року врожай? — Бу йыл берекет яхшымы?
 Тваринниство — Айванасравджылыкъ
 Особисте підсобне господарство — Шахсий ярдымджы ходжалыкъ
 Скільки голів худоби у підсобному господарстві? — Сизинъ ярдымджы ходжалыгынъызда къач баш мал бар?

- Чи є у Вас птахоферма? — Сизде къушчылыкъ фермасы бармы?
 Так, ми виروضемо ... — Биз ... асраймыз.
 курчат — тавукъ
 гусей — гъаз
 качок — папий

Словничок — Лугъатчыкъ

- земля — ер (топракъ)
 поле — тарла
 зерно — ашлыкъ
 насіння — урлукълар
 розсада — фиде
 город — бостан
 сівба — экюв (сачув)
 орач — сабанджы
 оранка — ер сдююв
 телятница — бузав бакъыджы
 тваринник — туварджы
 завідувач ферми — ферма мудири
 жнива — тымар мевсими
 колос — башакъ
 корм — ем
 пасовисько — отлакъ
 сіно — пичен
 солома — тобан
 стіг — черен
 стогувати — черенлемек
 молочна ферма — сют фермасы

свиноферма	— домуз фермасы
дойня	— сагъув
птахівник	— кбуичы
свинарка	— домуз бакъыджы
свійська птиця	— кбаралты кбушы
рис	— пирнич
рисівництво	— пирниччилик
вода	— сув
полив	— суварув
сад	— багъча
садівництво	— багъчаджылыкъ
садівник	— багъчеван
фруктовий сад	— мейва багъчасы
дерево плодове	— мейва тереги
фрукти	— мейва
саджанець	— фидан
виноградарство	— юзюмджилик
гроно	— салкъым
виноробство	— шарапчылыкъ
бджола	— балкъурт
бджільництво	— балкъуртчылыкъ
бджоляр	— балкъуртчы
мед	— бал
тютюнництво	— тютюнджилик
тютюнник	— тютюнджи
водосховище	— сув анбары
річка	— озен
ставок	— тыйнакъ
джерело	— чокъракъ

ПОБАЖАННЯ, — ИСТЕКЛЕР, ПОЗДОРОВЛЕННЯ ТЕБРИКЛЕВЛЕР

Еміре, я вступив до університету.	— Эмир, мен университетке окъумагъа кирдим.
Прийми мої поздоровлення.	— Меним тебриклеримни къбул эт.
Поздоровляю тебе.	— Тебриклеим сени.
У мене сьогодні день народження.	— Бугунь меним догъгъан кунюм.
З днем народження!	— Догъгъан кунюнгъен!
Висловлюємо Вам найкращі побажання!	— Сизге эйи истеклер бильдирем!
Бажаю щастя (успіхів).	— Бахт (мувафакъиет) тилейим.
Бажаю Вам міцного здоров'я.	— Сизге къавий сагълыкъ тилейим.
Зі святом, друзі!	— Байрам хайырлы олсун, достлар!
З Новим роком, Тарасе!	— Янгъы йылнен, Тарас!
Бажаємо Вам щасливого Нового року.	— Сизге бахтлы Янгъы йыл тилеймиз.
Вітаю Вас від імені ваших друзів.	— Сизни достларынгъыз адындан тебриклеим.

ЗДИВУВАННЯ, — ТААДЖИПЛЕНЮВ ОБУРЕННЯ

- Ви знаєте, Микола прова- — Билесинъизми, Мыкола
лився на екзамені. — имтиандан кечмеди.
Справді? — Керчекми?
Це неможливо! — Олмайджакъ шей!
Ви жартусте. — Сиз шакъа этесиз.
Це менé дуже дивує. — Бу мени пек тааджю-
— плендире.
Це диво. — Бу тааджюпли.
Що Ви говорите? — Сиз не айтасыз?
Це вже занадто. — Бу энди (арткъач) къара-
— рындан зияде.

ЗАДОВОЛЕННЯ, — МЕМНЮНИЕТЛИК, РАДІСТЬ КЪУВАНЧ

- Бабуся приіде завтра. — Битам ярын келеджек.
Дуже добре. — Пек яхшы (эйи).
Я дуже задоволений. — Мен пек мемнюним.
Чудово! — Аджайип!
Я дуже щасливий. — Мен пек бахтлым.
Яке щастя! — Насыл бахт!
Це сенсация! — Бу сенсация!
Ви мене дуже порадували. — Сиз мени пек къувандыр-
— дынъыз.
Прекрасно! — Пек гузель!

Вам пощастило.

Я дуже радію вашим
успіхам.

- Къысметинъыз бар эксен.
— Мен сизинъ мувафакъиет-
— леринъызге пек къуванам.

ДІЛОВЕ МОВЛЕННЯ — АМЕЛИЙ ЛАКЪЫРДЫ

- Це компанія «Уркуста»? — Бу «Уркуста» компани-
— ясымы?
Я можу поговорити з дирек- — Мен директорнен лаф
— тором? — ете билемми?
Я хотів би поговорити з ко- — Мен коммерция директо-
— мерційним директором. — рынен лаф этмек истейим.
Пробачте, але його немає. — Афу етинъыз, амма о ёкъ.
Панове! — Эфендилер!
Пані та панове! — Ханым ве эфендилер!
Зараз я Вам розповім істо- — Шимди мен сизге ишха-
— рію нашого підприємства. — немизнинъ тарихыны
— айтып береджем.
Як координується робота? — Иш насыл координирленс?
Зараз наше підприємство — Шимди бизим ишхане-
— зазнає труднощів. — миз къыйынлыкълар чеке.
Як справи на цьому підпри- — Бу ишханененинъ ишле-
— ємстві? — ри насыл?
Це підприємство в повному — Бу ишханененинъ ишле-
— розквіті. — ри толу инкишаф ете.
Акціонерне товариство. — Акціонер джемиети.
Товариство з обмеженою — Месулиети сынъырлан-
— відповідальністю. — гъан джемиет.

БУДИНОК — ЭВ

- Зараз споруджують багато житлових будинків. — Шимди пек чокъ мескен эвлер къуралар.
- Де ви тепер мешкаєте? — Сиз шимди не ерде яшайсынъыз?
- На вулиці Клубній, 4. — Клубная сокаъгагы, 4.
- Який це будинок? — Бу насыл эв?
- Це багатоперховий будинок. — Бу чокъкъатлы эв.
- На першому поверсі міститься крамниця, аптека. — Биринджи къатта тюкян, апхане ерлешкен.
- На якому поверсі ви мешкаєте? — Сиз къачынды къатты яшайсыз?
- Можете піднятися ліфтом. — Ліфттен котериле биле-синъыз.
- Ми маємо велику квартиру. — Бизде балабан квартира бар.
- Скільки кімнат у Вашій квартирі? — Сизинъ квартиранъызда къач ода бар?
- У нас три кімнати. — Бизде учъ ода.
- Що це за кімнати? — Булар насыл одалар?
- У нас є газ, гаряча вода. — Бизде газ, сыджакъ сув бар.
- У Вас є телефон? — Сизде телефон бармы?
- Я хочу прийняти ванну. — Мен ваннагъа тюшмек истейим.
- Де рушник? — Силеджек не ерде?

- Туалетне мило — Къокъулы сабун
- Зубна щітка, паста — Тиш щіткасы, пастасы
- Кухня — Ашхане
- Це наш новий холодильник. — Бу бизим янъы буздола-пымыз.
- Де Ви тримаєте посуд? — Савутларны не ерде тута-сыз?
- Ми тримасмо його у шафі. — Биз оларны шкаф ичин-де тутамыз.
- Де відро для сміття? — Чёплюк къопкъасы не ерде?

КОМП'ЮТЕРИ — КОМПЬЮТЕРЛЕР

- У Вас є комп'ютер? — Сизде компьютер бармы?
- Так, у мене є комп'ютер. — Э, менде компьютер бар.
- Чи багато часу ви проводи-те перед комп'ютером? — Компьютер башында чокъ вакъыт кечиресинъызми?
- Я проводжу весь вільний час перед комп'ютером. — Мен бутюн бош вакъы-тымны компьютер башында кечирем.
- Ви користуєтесь інтер-нетом? — Сиз интернеттен фай-даланасынъызмы?

ПОРИ РОКУ — ЙЫЛ МЕВСИМЛЕРИ

- Весна — Бааръ
- Рання весна — Эрте бааръ

Літо	— Яз
Спекотливе літо	— Сыджакъ яз
Осінь	— Кузь
Щедра осінь	— Джумерт кузь
Зима	— Къыш
Сувора зима	— Серт къыш
Зимовий вечір	— Къыш геджеси
Весняна пора	— Бааръ вакъыт
Літній відпочинок	— Яз татили
Осіній дощ	— Кузь ягъмуры

РІК — ЙЫЛ

Цілий рік	— Бутюн йыл
Минулий рік	— Кечкен йыл
Новий рік	— Янъы йыл
Календар	— Такъвим
Кожного року	— Эр йыл
Протягом року	— Йыл девамында
Через рік	— Бир йылдан сонъ
Скільки років тому?	— Къач йыл эвельси?
В якому році це було?	— Бу къачынды сенеси олгъан эди?
Кілька років потому	— Бир къач йыл эвельси
Рік у рік	— Йыл-йылдан

Вік (століття)	— Асыр (юз йылдыкъ)
Річниця	— Йылдёнюми
Перше півріччя	— Йылнынъ биринджи ярысы

ПОГОДА — АВА

Яка сьогодні погода?	— Бугунъ ава насыл?
Сьогодні гарна погода.	— Бугунъ ава яхшы.
Сьогодні погана погода.	— Бугунъ ава ярамай.
Сьогодні тепло (жарко, прохолодно).	— Бугунъ ава джыллы (сыджакъ, салкъын).
Вчора було холодно.	— Тюневин ава сувукъ эди.
Яка буде завтра погода?	— Ярын ава насыл оладжакъ?
Завтра буде ясна (дощова)	— Ярын ава ачыкъ (ягъмурлы) оладжакъ.
Хмарна (безхмарна) погода	— Булутлы (булутсыз) ава
Який туман!	— Насыл туман!
Погода нестійка	— Ава деньшип тура
Дощ	— Ягъмур
Чи йде дощ?	— Ягъмур ягъамы?
Мрячить	— Сепелей
Дощ не йде	— Ягъмур ягъмай
Здається, буде дощ.	— Гъалиба, ягъмуриягъджакъ.
Дощова хмара	— Ягъмурлы булут
Дощова осінь	— Ягъмурлы кузь

Дошовий день	— Ягъмурлы кунь
Сьогодні не буде дощу.	— Бугунь ягъмур ягьмай-джакъ.
Завтра буде дощ.	— Ярын ягъмур ягьаджакъ.
Я змокнув.	— Мен сыландым.
Усюди бруд.	— Эр ерде чамур.
Блискавка.	— Кок гудюрдиси.
Вчора була гроза.	— Тюневин кок гудюрдеди.
Грім	— Яшын (йылдырым)

СНІГ. ГРАД — КЪАР. БУРЧАКЪ

Іде сніг.	— Къар ягъа.
Уночі випав сніг.	— Гедже къар ягъды.
Сніг тане.	— Къар ирий.
Дорогу замело снігом.	— Ёлны къар басты.
Іде град.	— Бурчакъ ягъа.
Роса	— Чыкъ
Сьогодні випала роса.	— Бугунь чыкъ тюшкен.
Опади	— Ягъын
Вчора були опади.	— Тюневин ягъын ягъды.
Іній	— Къырав
Мороз	— Аяз
Снігурочка	— Къар къыз
Дід Мороз	— Аяз деде

Лід	— Буз
Вітер	— Рузгяр (ель)
Повіяв сильний вітер.	— Кучлю ель эсти.
Небо	— Кок
Хмара	— Булут
Поривчастий вітер	— Кучью рузгяр
Туман	— Туман

ІМ'Я. ПРІЗВИЩЕ. АДРЕСА — АДЫНЪЫЗ. СОЙАДЫНЪЫЗ. БАБА АДЫНЪЫЗ. АДРЕС

Як Ваше прізвище?	— Сизинь сойадынъыз не?
Моє прізвище...	— Меним сойадым...
Моє ім'я...	— Меним адым...
Де Ви живете?	— Сиз не ерде яшайсынъыз?
Вкажіть свою адресу.	— Адресинъизни айтынъыз.
Моя адреса ...	— Меним адресим ...

ВІК. СІМ'Я. РОДИЧІ. — ЯШ. АИЛЕ. СОЙ-СОПЛАР

Скільки Вам років?	— Сиз къач яшындасынъыз?
Мені 28 років.	— Мен 28 яшындам.
У якому році Ви народилися?	— Сиз анги сенеси догъдынъыз?

- Я народився в ... році. — Мен ... сенеси догъдым.
- Ви одружений? — Сиз эвлисинъизми?
- Я неодружений (незаміжня). — Мен бекярым (эвли дегилим).
- Я одружений. — Мен эвлим.
- Вона заміжня? — О, эвлими (къоджадамы)?
- Ні, вона незаміжня. — Ёкъ, о, эвли (къоджада) дегиль.
- У Вас велика родина? — Сизинъ къорантанъыз буюкми?
- Скільки людей у Вашій сім'ї? — Сизинъ къорантада къач джан бар?
- Нас п'ятеро: батьки, двоє синів і донька. — Биз беш джанмыз: анам-бабам, эки огълан ве бир къыз.
- Я живу з батьками. — Мен анам-бабамнен яшайым.
- Хто Ваш тато (мати)? — Сизинъ бабанъыз (ананъыз) ким?
- Вони пенсіонери. — Олар нефакъаджылар.
- Мій (-оя, -ої) ... — Меним ...
- старший брат — агъам
- молодший брат — къадам (огълан къардашым)
- старша сестра — аптем
- молодша сестра — къыз къардашым
- бабуся та дідусь — къартанам ве къарт-бабам меннен берабер яшайлар.
- живе (-уть) зі мною.

- Це моя... — Бу меним...
- невістка — келиним
- свекруха — къайнанам
- тітка (по матері) — тизем
- тітка (по батькові) — алам
- мачуха. — огей анам.
- Познайомтесь, це мій ... — Таныш олунъыз, бу меним ...
- свекор — къайнатам
- зять — киевим
- сват — къудам
- дядько (по батькові) — эмджем
- дядько (по матері) — дайым
- тесть — къайнатам
- онук (онука) — торуным
- чоловік. — акъайым (къоджам).
- Весілля — Той
- Молода людина — Йигит (деликъанлы)
- Друг (подруга) — Дост (джарие)

ПРОФЕСІЯ — ЗЕНААТ

- Яка у Вас професія? — Сизинъ зенаатынъыз не?
- Я ... — Мен ...
- інженер — муэндис
- механік — механик
- агроном — агроном

тракторист	— тракторджи
слюсар.	— чиленгир.
Він ...	— О ...
письменник	— языджи
лікар	— эким
вчитель	— оджа
художник.	— рессам.
Я ...	— Мен ...
журналіст	— журналист
кравець.	— тикиджи.
Мій приятель спортсмен.	— Меним достум спортчы.
Давно Ви працюєте?	— Сиз чокътан берли чалышасынъызмы?
Вона ...	— О ...
вчителька	— оджапче
актриса	— артист
режисер	— режиссёр
студентка.	— студент.
Я працюю у ...	— Мен ... чалышам.
готелі	— мусафирханеде
кав'ярні	— къавеханеде
магазині	— тюканда
бібліотеці	— кутюпханеде
інституті.	— институтта
Ким Ви працюєте?	— Сиз ким олып чалышасынъыз?
Я працюю у банку секретарем.	— Мен банкта кятит олып чалышам.

Вона працює на ...	— О ... чалыша.
заводі	— заводда
фабриці.	— фабрикада
Я займаюся садівництвом.	— Мен багъчаджылыкънен огърашам.
Мої батьки юристи.	— Меним ана-бабам адлисджилер.
Скільки годин на день Ви працюєте?	— Сиз бир куньде къач саат чалышасынъыз?
Я працюю 8 годин на день.	— Мен бир куньде 8 саат чалышам.
Я кандидат ... наук.	— Мен ... илимлери намзетим.
філологічних	— філология
медичних	— тиббиет
сільськогосподарських	— кой ходжалыгы

ЗБОРИ — ТОПЛАШУВ

Завтра відбудуться профспілкові збори.	— Ярын профсоюз топлашуву оладжакъ.
Ходімо на збори.	— Юринъиз топлашувгъа.
Хто проводить збори?	— Топлашувны ким алып бара?
Що на порядку денному?	— Кунь тертибине не къоюлгъан?
Слово надається пану Алексєєву.	— Сєз Алексєєв аркъадашкъа бериле.
Прошу слова.	— Маңъа сєз беринъиз.

- Прошу зайняти свої місця. — Ерлерингызге отурмангъ-
ызны риджа этем.
- Виношу на голосування. — Рейге къоям.
- Прошу підняти руки. — Эллерингызни котерингыз.
- Хто за? — Ким разы?
- Хто проти? — Ким разы дегиль?
- Хто утримався? — Ким битараф?
- На зборах виступило п'ятеро людей. — Топлашувда беш адам чыккышта булунды.
- Він пішов на збори. — О, топлашувгъа кетти.
- Вчора були збори. — Тюнєвин топлашув олды.

МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ — ТИББИЕТ ХЫЗМЕТИ

- Як Ви себе почуваєте? — Озюнгызни насыл ис этесиз?
- Я себе погано почуваю. — Мен озюмни ярамай ис этем.
- Викличте, будь ласка, лікаря. — Риджа этем, экимни чагырынгыз.
- Я застудився (лась). — Мен сувукъландым.
- У мене кашель. — Мен оксюрем.
- У мене болить ...
голова — Меним ... агъырта.
серце — башым
печінка — юрегим
— къара джигерим

- шлунок — ашкъазаным
- зуб — тишим
- живіт — къурсагъым
- горло — богъазым
- вухо — къулагъым
- око — козюм
- рука — элим
- нога. — аягъым
- У мене паморочиться в голові. — Меним башым айлана.
- У мене розлад шлунку. — Меним ичим бозулды.
- Це швидка допомога? — Бу тез ярдыммы?
- Покажіть язика. — Тилингызни косътерингыз.
- Роздягніться. — Союынгыз.
- Лягайте, будь ласка, сюди. — Мына бу ерге ятынгыз.
- Дихайте спокійно та глибоко. — Бол ве терен нефес алынгыз.
- Ви не хворіли інфекційними захворюваннями? — Сиз инфекцион хасталыкъларнен хаста олмадынгызмы?
- Вам треба лягти в лікарню. — Сизге хастаханега ятмакъ керек.
- Де розташована аптека? — Аптека не ерде ерлешкен?
- Мені треба купити ліки. — Мангъа илядж алмакъ керек.
- Мазь — Мельэм
- Вата — Памукъ
- Окуляри — Козьлюк
- Лікарня — Хастахане

Пологовий будинок	— Локъсахане
Медсестра	— Эмшире
Акушерка	— Эбанай
Кров	— Къан
Голова	— Баш
Волосся	— Сач
Шкіра	— Тен
Кістка	— Кумик
Тіло	— Бден
Шия	— Боюн
Рот	— Агъыз
Язык	— Тиль
Спина	— Аркъа
Поперек	— Бель
Щока	— Янакъ
Ніс	— Бурун
Губа	— Дудакъ
Лоб	— Манънай
Вени	— Къан дамарлары
Обличчя	— Бет (Сыма)

**МЕДИЧНИЙ — ТИББИЕТ
ПЕРСОНАЛ ХАДИМЛЕРИ**

Гінеколог	— Гинеколог
Кардіолог	— Юрек экими

Невропатолог	— Невропатолог
Окуліст	— Козь экими
Онколог	— Онколог
Педіатр	— Бала экими
Стоматолог	— Тиш экими
Терапевт	— Терапевт
Хірург	— Хирург

**ЇДАЛЬНЯ. КАФЕ. — АШХАНЕ. КАФЕ.
РЕСТОРАН РЕСТОРАН**

Я хочу їсти (пити).	— Мен ашамагъа (ичмегс) истейим.
Коли відкривається їдальня (ресторан)?	— Ашхане (ресторан) не вакъыт ачыла?
Куди підемо снідати (обідати, вечеряти)?	— Сабалыкъ (уйлелик, акъ-шамлыкъ) ашамагъа не ерге бараджакъмыз?
У кафе «Учансу» є кримськотатарські страви.	— «Учансу» кафесинде кырымтатар емеклери бар.
У цій їдальні смачна їжа.	— Бу ашханеде лезетли ашлар бар.
Вас можна запросити у ресторан?	— Сизни ресторангъа давет этмеге мумкюнми?
Сідаймо за цей столик.	— Мына бу маса башына отурайыкъ.
Тут вільно?	— Бу ер бошмы?
Дайте меню.	— Менюны берингыз.

- Що Ви їстимете? — Сиз не ашайджакъсынъыз?
 Що ми замовимо? — Биз не сымарлайджакъмыз?
 Я на дієті. — Мен диєтадам.
 Я не полюблюю м'ясну їжу. — Мен этли ашларны сев-
 мейим.
 Смачного! — Аш татлы олсун!
 Більше нічого не треба, дякую. — Сагъ олунъыз, башкъа бир
 шей керекмей.
 Чи не можна швидше, я поспішаю. — Тездже мумкюнми, мен
 ашыкъам.
 Дайте, будь ласка, рахунок. — Риджа этем, эсапны бе-
 ринъиз.

СНІДАНОК — САБАЛЫКЪ ЕМЕК

- Я хочу поснідати. — Мен сабалыкъ емек аша-
 макъ истейим.
 Ви хочете з нами поснідати? — Сиз бизнен берабер саба-
 лыкъ емек ашамагъа
 истейсизми?
 Ви вже поснідали? — Сиз сабалыкъ емегинъыз-
 ни ашадынъызмы?
 Що у Вас на сніданок? — Бугунъ сабалыкъ емекке
 ашамагъа не бар?
 Дайте чашку кави. — Бир фильджан къаве бе-
 ринъиз.
 Принесіть, будь ласка, ... яєшно — Риджа этем ... кетиринъиз.
 — къайгъана

- варене яйце — пиширильген
 йымырта
 кефір — къатыкъ
 йогурт — ёгъурт
 сметану — къаймакъ
 бринзу. — пенир
 Я хочу салату. — Мен салата истейим.
 Принесіть мені... — Манъа ... кетиринъиз.
 смажену рибу — къавурулгъан
 балыкъ
 юшку. — балыкъ шорбасы
 Дайте мені білий (чорний) — Манъа беяз (къара)
 хліб. — отъмек беринъиз.
 Я хотів би ... молока. — Мен ... сют истейим.
 холодного — сувукъ
 теплого — джыллы
 горячого — сыджакъ

ОБІД — УЙЛЕЛИК ЕМЕК

- Коли підемо обідати? — Уйлелик ашамагъа не
 вакъыт бараджакъмыз?
 Дайте мені одну порцію — Манъа бир порція балыкъ
 риби. беринъиз.
 Я хочу взяти ... — Мен ... алмакъ истейим.
 квашеної капусти — къапыста туршусы
 солоних огірочків. — хьяр туршусы
 Принесіть дві порції — Эки порція тавукъ эти
 курятини. кетиринъиз.

Чи є у Вас чебуреки?
Який Ви бажаєте суп?

Дайте мені борщу.
Я хотів би ... супу.

рисового
горохового
грибного

Я дуже люблю плов.
Я хотів би голубців.
Дайте мені ... сік.

виноградний
яблучний
персиковий
гранатовий

Я хотів би морозива.
Принесіть мені компоту.
Чи є у Вас фрукти?

— Сизде чиберек бармы?
— Сиз насыл шорба истей-
синъиз?
— Манъа борщ беринъиз.
— Мен ... шорбасы истейим.
— пирнич
— нохут
— мантар
— Мен пиляв пек севем.
— Мен сарма истейим.
— Манъа ... шырасы бери-
нъиз.
— юзюм
— алма
— шефтали
— нар
— Мен дондурма истейим.
— Манъа хошаф кетиринъиз.
— Сизде мейвалар бармы?

ВЕЧЕРЯ — АКЪШАМЛЫКЪ ЕМЕК

Що їстимемо на вечерю?
Запрошую Вас на вечерю.
Я не хочу вечеряти.

— Акъшамлыкъ не ашай-
джакъмыз?
— Сизни акъшамлыкъ емек-
ке давет этем.
— Мен акъшамлыкъ емек
ашамагъа истемейим.

Дайте мені склянку...

чаю
кефіру
соку
какао.

Спасибі, вечеря була
пречудова!

Що будемо пити?

Дайте мені пляшку
мінеральної води.

Принесіть шампанське!

Я б випив трошки...

горілки
коньяку
пива.

Я хочу випити за Ваше
здоров'я!

Це дуже гарне вино.

— Манъа бир стакан ...
беринъиз.

— чай
— къатыкъ
— шыра (шербет)
— какао

— Сагъ олунъыз, акъшам-
лыкъ емек пек лезетли эди!
— Не ичеджекмиз?

— Бизге бир шише мине-
раль сув беринъиз.

— Бизге шампан шарапы
кетиринъиз!

— Мен азачыкъ ... ичер эдим.

— ракъы
— коньяк
— бира, пива

— Мен сизинъ савлугъынъ-
ыз ичюн ичмеге истейим!

— Бу пек яхшы шарап.

ШКОЛА — МЕКТЕП

У якій школі вчиться Ваш
син?
Мій син вчиться у ліцеї.
Я хочу вчитися у спортив-
ній школі.

— Сизинъ огълунъыз анги
мектепте окъуй?
— Мсним огълум лицейдѣ
окъуй.
— Мен спорт мектебинде
окъумақъ истейим.

- Я вчусь у загальноосвітній школі. — Мен умумтасиль мектебинде окъуйым.
- Він закінчив школу із золотою медаллю. — О, мектепни алтын медальнен битирди.
- Моя донька пішла в школу у 6 років. — Меним къызым мектепке алты яшындан барды.
- Який урок тобі подобається? — Сен насыл дерсни бегенесинь?
- Мені подобається урок ... мови. — Мен ... тили дерсини бегенем.
- англійської — инглиз
- німецької — немсе
- французької — франсыз
- Скільки учнів у Вашому класі? — Сизинь сыныфынъызда къач талебе бар?
- У нашому класі тридцять учнів. — Бизим сыныфта отуз талебе бар.
- Коли починається перший урок? — Биринджи дерс не вакъыт башлана?
- Коли розпочнуться літні канікули? — Яз татили не вакъыт башлана?
- Ми любимо нашу школу. — Биз мектебимизни севемиз.
- Директор школи — Мектеб директоры
- Вчитель (-ка) — Оджа (-пче)
- Класний керівник — Сыныф ребери
- Дайте мені ... щоденник зошит — Манъа ... беринъыз.
- куньделик дефтер
- дефтер

- ручку — къалем
- лінійку — линсейка
- журнал — журнал
- портфель. — чанта

- Мені потрібно купити підручник з... літератури історії географії математики рідної мови природознавства. — Мен ... китаплары алмакъ кереким...
- эдебият
- тарих
- джогъграфия
- эсап (риазият)
- тувгъан тиль
- табиатшынаслыкъ
- Соньки чанъ къакъылды.
- Продзвенів останній дзвоник. — Мезунлар имтиан тапшыралар.
- Випускники складають іспити.

ВИЩІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ — АЛІЙ ОКЪУВ ЮРТЛАРЫ

- Які вузи є у Вашій республіці? — Сизинь джумхуристинъизде насыл алий окъув юртлары бар?
- Який вуз Ви закінчили? — Сиз анги алий окъув юртуны битирдинъыз?
- Я закінчив (-ла) ... — Мен ... битирдим.
- Таврійський національний університет — Таврия миллий університетини

- Кримський державний інженерно-педагогічний університет. — Къырым девлет му-эндислик педагогика университетини
- Які факультети є в цьому університеті? — Бу университетте насыл факультетлер бар?
- На якому факультеті вчиться Ваш друг? — Сизинь достуныз анги факультетте окъуй?
- Він вчиться на ... факультеті. — О ... факультетинде окъуй.
- філологічному — филология
- економічному — икътисадият
- юридичному — адлиеджилик
- Мій брат вчиться на ... факультеті. — Меним агъам ... факультетинде окъуй.
- будівельному — къуруджылыкъ
- хімічному — химия
- механічному — механика
- агрономічному — агрономия
- Я хочу вивчати журналістику. — Мен журналистиканы огренмек истейим.
- Де його кабінет? — Онынъ одасы къайда?
- На якому Ви курсі? — Сиз къачынды курста окъуйсынъыз?
- Я студент першого (третього) курсу. — Мен биринджи (учюнджи) курс талебесим.
- Мій брат вчиться на останньому курсі. — Меним агъам сонъки курста окъуй
- Я аспірант. — Мен аспирантым.
- Скільки студентів на Вашому курсі? — Сизинь курста къач талебе бар?

Чому Ви не були на лекції? — Не ичюн сиз лекцияда ёкъ эдинъиз?

Завтра відбудеться семінар. — Ярын семинар оладжакъ.

Хто у Вас староста? — Сизде староста ким?

Сьогодні була цікава лекція. — Бугунь пек мсракълы лекция олды.

ІСПИТИ — ИМТИАНЛАР

Коли почнуться вступні іспити? — Кириш имтианлары не вакъыт башланаджакълар?

Ти склав іспит з фонетики? — Сен фонстика боюнджа имтиан тапшырдынъмы?

Ні, буду складати цього тижня. — Ёкъ, бу афта ичинде тапшыраджам.

У мене всі заліки складені. — Мен еписи зачётларны тапшырдым.

Державні іспити почнуться через тиждень. — Девлет имтианлары бир афтадан сонъ башланаджакълар.

Мій друг склав усі іспити на «відмінно». — Меним достум еписи имтианларыны аля ишаретлернен тапшырды.

Коли почнеться зимовий (літній) семестр? — Къышкъы (язлыкъ) семестр не вакъыт башланаджакъ?

ГУРТОЖИТОК — ЯТАКЪХАНЕ

- Я живу в студентському гуртожитку. — Мен студентлер ятакъ-ханесинде яшайым.
- У нас у гуртожитку с хороша їдальня. — Бизим ятакъханеде яхшы ашхане бар.
- Скільки людей мешкає в одній кімнаті? — Бир одада къач адам яшай?
- Де комендант гуртожитку? — Ятакъхане коменданты не ерде?

СТИПЕНДИЯ — СТИПЕНДИЯ

- Ви отримуете стипендію? — Сиз стипендия аласынъ-ызмы?
- Авжеж, отримую. — Эбет, алам.
- Він отримує підвищену стипендію. — О, имтиязлы стипендия ала.

ЗАОЧНЕ (ВЕЧІРНЄ) НАВЧАННЯ — ГЪИЯБИЙ (АКЪШАМКИ) ОКЪБУВ

- Моя мама вчиться на заочному відділенні. — Меним анам гъиябий болукте окъуй.
- Мій брат вчиться на вечірньому відділенні. — Меним агъам акъшамки болукте окъуй.
- Коли почнеться сесія? — Сессия не вакъыт башлайджакъ?

Сесія для заочників почнеться у травні. — Гъиябий болук ичюн сессия майыс айында башлайджакъ.

Хто читатиме лекції? — Лекцияларны ким окъуйджакъ?

БІБЛІОТЕКА — КУТЮПХАНЕ

Де розташована кримськотатарська бібліотека? — Къырымтатар кутюпханеси не ерде ерлшкен?

Вона розташована на вулиці Самокиша, 8. — О, Самокиш сокъагъы, 8 (секизинджи) эвде ерлшкен.

Бібліотека працює щоденно? — Кутюпхане эр куню чалышамы?

У Вас є книги українською мовою? — Сизде украин тилинде китаплар бармы?

Де розташована читальна зала? — Окъув залы не ерде?

Який розпорядок видачі книг? — Китапларны берюв тертиби насыл?

Поясніть, як заповнити бланк? — Бланкны насыл этип толдурмакъ кереклигини анълатсангъыз?

Де алфавітний покажчик книг? — Китапларнынъ элифбели косьтергичи къайда?

Відкладіть, будь ласка, що книги. — Риджа этем, бу китапны четке алып къойынгъыз.

**КНИЖКОВА — КИТАП
КРАМНИЦЯ ТЮКЯНЫ**

- Зайдемо до книжкової крамниці. — Китап тюкянына кирейик.
- Що Ви бажаєте купити? — Сиз не алмакъ истей-синъиз?
- У Вас є словники? — Сизде сѣзлюклер бармы?
- Дайте мені українсько-кримськотатарський розмовник. — Манъа украин-къырым-татар сѣйлешнов китабыны беринъиз.
- Які нові видання є у Вас? — Сизде янъы чыкъкъан неширлер бармы?
- Покажіть мені дитячі книги. — Манъа балалар ичюн китапларны косътеринъиз.
- У Вас є у продажу ноти? — Сизде сатлыкъта ноталар бармы?
- Скільки коштує ця книга? — Бу китап къач кумюш тура?

ГАЗЕТНИЙ КИОСК — ГАЗЕТА КИОСКЫ

- Дайте мені сьогоднішню газету. — Манъа бугуньки газетаны беринъиз.
- У Вас є вчорашня газета? — Сизде тюневинки газеталар бармы?
- Дайте мені «Кримську світлицю». — Манъа «Кримська світлиця» ны беринъиз.
- У Вас є газети кримсько-татарською мовою? — Сизде къырымтатар тилинде чыкъкъан газеталар бармы?

Так, у нас є газети «Янъы дюнья» та «Къырым». — Э, бизде «Янъы дюнья» ве «Къырым» газеталары бар.

Покажіть нам ... журнал. — Бизге ... меджмуасыны косътеринъиз.

- спортивний — спорт
- дитячий — балалар
- гумористичний — шакъа-къораталар
- Ми їх не отримали. — Биз оларны даа алмадыкъ.

МУЗЕЙ — МУЗЕЙ

- Які музеї є у Вашому місті? — Сизинъ шеэринъизде насыл музейлер бар?
- У нас є багато музеїв. — Бизде пек чокъ музейлер бар.
- Я хочу піти у краєзнавчий музей. — Мен улькешынаслыкъ музейине бармакъ истейим.
- У який ще музей Ви порадите мені піти? — Сиз манъа даа насыл музейге бармакъны теклиф этерсинъиз?
- Художній музей — Бедий музей
- Це оригінал чи копія? — Бу асыл нухамы, я да кочюрме нухамы?
- Ми бажаємо піти у дім-музей Лесі Українки. — Биз Леся Украинканынъ эв-музейине бармакъ истейимиз.

ВИСТАВКА — СЕРЬГИ

- Коли відкривається (закривається) виставка? — Серги не вакъыт ачыладжакъ (къапанаджакъ)?
- Які виставки відкриті у місті? — Шеърде насыл сергилер ачылды?
- У місті відкрита технічна (художня) виставка. — Шеърде техника (бедий) сергиси ачылды.
- Незабаром відкриється виставка робіт кримських художників. — Якъында къырымлы рессамларнынъ сергиси ачыладжакъ.
- Художник — Рессам
- Хто автор цієї картини? — Бу ресимнинъ музъллифим?

Словничок — Лугъатчыкъ

- абстракціонізм — абстракционизм
- автопортрет — автопортрет
- акварель — акварель
- архітектура — мимарджылыкъ
- античне мистецтво — антик санат
- східне мистецтво — шаркъ санаты
- виставка — серги
- графіка — графика
- гравюра — гравюра
- живопис — тасвират
- замальовка — левха
- образотворче мистецтво — тасвирий санат

- картинна галерея — ресимлер галереясы
- імпресіоніст — імпрессионист
- модернізм — модернизм
- пейзаж — манзара; левха
- ужиткове мистецтво — амелей санат
- реалізм — реализм
- сюрреалізм — сюрреализм
- малювати — сьызмакъ, япмакъ
- малюнок — ресим

СПОРТ — СПОРТ

- Я люблю грати у футбол. — Мен футбол ойнамагъа севам.
- Коли почнуться змагання? — Ярышлар не вакъыт башлайджакъ?
- Хто переміг? — Ким енъди?
- Який рахунок? — Эсап насыл?
- Ви вмієте грати у шахи? — Сиз шахмат ойнамагъа билесизми?
- Де проходять змагання з вільної боротьби? — Куреш боюнджа ярышлар не ерде кече?
- За яку команду Ви вболіваете? — Сиз къайсы команда ичюн?

Словничок — Лугъатчыкъ

- волейбол — волейбол
- баскетбол — баскетбол

команда	— команда
матч	— оюн
м'яч	— топ
перемога	— гьалебе
поразка	— магьлюбиет
теніс	— теннис
хокей	— хоккей
плавання	— ялдав
гравець	— оюнджы
більярд	— бильярд
біг	— чапув

ЗООПАРК (ЗВІРИНЕЦЬ) — АЙВАНАТ БАГЪЧАСЫ

Як проїхати до зоопарку? — Айванат багъчасына насыл бармакъ мумкюн?

Підемо дивитись на... — Юринъиз... сейир этейик.

тигрів	— къапланларны
левів	— арсланларны
ведмежа	— аювларны
мавл	— шамсклерни
слонів	— филлерни
вовків	— къашкъырларны
лисиць.	— тилькилерни

У Вас тут є верблюди? — Силде мында девелер бармы?

Дивіться, ось папуги (страуси). — Бакъынъыз, мына папагъанлар (деве къушлары).

А де міститься акваріум? — Аквариум не срде?

Словничок — Лугъатчыкъ

тварини	— айванлар
домашні тварини	— эв айванлары
дикі тварини	— кийик айванлар
корова	— сыгъыр
коза	— эчки
вівця	— къой
баран	— къочкъар
козел	— теке
бик	— бугъа
свиня	— домуз
собака	— копек
кішка	— мышыкъ
заєць	— тавшан
миша	— сычан
пацюк	— сычавул
півень	— хораз
курка	— тавукъ
птахи	— къушлар

ТЕАТР — ТЕАТР

Сьогодні у театрі прем'єра. — Бугунь театрде премьєра.

Який спектакль будуть ставити? — Насыл спектакль кось-тереджеклер?

Це нова постановка? — Бу янъы постановкамы?

Хто диригент? — Дирижеры ким?

Хто виконує ролі? — Роллерни ким иджра эте?

- Сьогодні співає відомий співак. — Бугунь белли йырджы йырлай.
- Спектакль уже почався. — Спектакль энди башлады.
- Вам сподобалася музика? — Музыкасыны бегендинъ-изми?
- У нього прекрасний голос. — Онынъ гузель сеси бар.
- Це драма (комедія, трагедія). — Буд драма (комедия, трагедия).
- Хто режисер спектаклю? — Спектакльнинъ режиссёры ким?
- Дайте мені, будь ласка, бінокль. — Риджа этем, манъа бинокльни беринъиз.
- Антракт. — Антракт
- Пройдімо у фойс. — Фойсге чыкъайыкъ.

КОНЦЕРТ — КОНЦЕРТ

- Ходімо сьогодні на концерт. — Юринъиз, бугунь концертке барайыкъ.
- Де буде концерт? — Концерт не ерде оладжакъ?
- Концерт відбудеться у кримськотатарському театрі. — Концерт къырымтатар театринде оладжакъ.
- А хто буде виступати? — Я ким чыкъышта булунаджакъ?
- Виступатиме ансамбль «Крим». — «Къырым» ансамбли чыкъышта булунаджакъ.
- Сьогодні у філармонії будуть виступати молоді виконавці. — Бугунь филармонияда яш иджаткярлар чыкъышта булунаджакълар.

- Вам сподобався концерт? — Сиз концертни бегендинъизми?
- Дуже сподобався. — Пек бегендим.
- Ви музикант? — Сиз чалгъыджысызми?
- Ні, я любитель. — Ёкъ, мен авескъарым.
- Яку музику Ви любите? — Сиз насыл аваларны севесинъиз?
- Я люблю ... музику. — Мен ... аваларыны селем.
- симфонічну камерну джазову. — симфоник — камер — джаз
- Ви граєте на якомусь інструменті? — Сиз насыл чалгъы алектинде чаласынъыз?
- Я граю на ... — Мен ... чалам.
- акордеоні мандоліні скрипці. — аккардеон — мандолина — кемане

КИНО — КИНО

- Що показують сьогодні в кінотеатрі? — Бугунь кінотеатрде не косътерелер?
- Коли початок сеансу? — Сеанс не вакъыт башланаджакъ?
- До якого кінотеатру Ви йдете? — Сиз насыл кінотеатрге кетесинъиз.
- Ми йдемо в кінотеатр «Спартак». — Биз «Спартак» кінотеатрине кетемиз.
- Як називається цей фільм? — Бу кинофильмининъ ады не?

- Які фільми Вам подобаються? — Сиз насыл фильмлерни бегенесинъыз?
- Мені подобаються ... фільми. — Мен ... фильмлерни бегенем.
- документальні — документаль.
- художні — бедий
- історичні — тарихий
- Коли відчиняється каса кінотеатру? — Кинотеатр кассасы не вакъыт ачыла?
- Квитки вже розпродані. — Билетлер сатылып битти.

•ЦИРК — ЦИРК

- Підемо у цирк — Циркке барайыкъ
- Який цирк гастролує? — Насыл цирк гастрольде булуна?
- Вам подобаються акробати? — Сиз акробатларны бегенесизми?
- Це чарівно! — Бу аджайип!
- Я люблю клоунаду. — Мен клоунаданы пек севем.
- Мені подобаються виступи тварин. — Мен айванларны чыкъышларыны бегенем.

ТЕЛЕВИЗОР — ТЕЛЕВИЗОР

- Де розташований магазин телевізорів? — Телевизор тюкяны не ерде?
- Увімкніть телевізор. — Телевизорны сѣндириңыз.

- Що сьогодні показують? — Бугунь не косътерелер?
- Добрий вечір, шановні телеглядачі! — Акъшам шерифинъиз хайыр олсун, сайгъылы телесеїирджилер!
- Який у Вас телевізор? — Сизде насыл телевизор?
- Він добре працює? — О яхшы чалышамы?
- Ви дивились «Новини»? — Сиз «Янъылыкъ»ларны бакътынъызмы?
- Давайте перемкнемо на іншу програму. — Келинъиз, башкъа программага кечирейик.
- Я дуже люблю дивитися телевізор. — Мен телевизор бакъмага пек севем.
- Я хотів би подивитися футбол. — Мен футбол бакъмакъ истейим.
- По якій програмі показують футбол? — Футболны анги программада косътерелер?

РАДІО — РАДІО

- Я хочу купити магнітофон. — Мен магнітофон алмакъ истейим.
- Скільки коштує цей магнітофон? — Бу радиомангнітофон не къадар тура?
- Мій син радіолюбитель. — Меним огълум радиоавескъяр.
- Я люблю слухати радіо. — Мен радио динълемсег севем.

ФОТОГРАФІЯ — ФОТОРЕСИМ

- Я хочу сфотографуватися. — Мен фоторесимге тюш-мек истейим.
- Мені потрібно сфотографуватися для паспорта. — Манґа паспорт ичюн керек.
- Дивись сюди! — Мына бу ерге бакъынъыз!
- Скільки треба заплатити? — Къач кумюш береджем?
- Коли будуть готові фотографії? — Фоторесимлер не вакъыт азыр оладжкълар?

ПОШТА — ПОЧТА

- Скажіть, будь ласка, де розташована пошта? — Риджа этем, айтсанъыз, почта къаерде?
- До якого часу Ви працюєте? — Сиз не вакъыткъадже чалышасынъыз?
- На моє ім'я лист? — Меним адыма мектюп барым?
- Де міститься поштова скринька? — Почта къутусы къаерде?
- Скільки коштує марка? — Марка къач кумюш тура?
- Дайте мені конверт із маркою. — Манґа маркалы зарф беринъыз.
- Який у Вас поштовий індекс? — Сизнинъ почта индексинъыз насыл?
- Вам прийшов лист. — Сизге мектюп кельди.
- Можна у Вас передплатити газету? — Сизде газетагъа абуне олмакъ мумкюнми?

Я хочу передплатити газету — Мен «Кримська світлиця» «Кримська світлиця».

газетасына язылмакъ истейим.

Я учора не отримав газету. — Мен тюневин газета алмадым.

Не знаю, я поклав її у поштову скриньку. — Бильмейим, мен оны почта къутусына къойдым.

Листоноша — Почтаджы

ТЕЛЕГРАМА — ТЕЛЕГРАММА

Я хочу надіслати телеграму. — Мен телеграмма ёлламакъ истейим.

Дайте мені, будь ласка, бланк телеграми. — Риджа этем, манґа телеграмма бланкыны беринъыз.

Скільки коштує одне слово телеграми? — Телеграмманынъ бир сёзю къач кумюш тура?

Вам надійшла телеграма. — Сизге телеграмма кельди.

Розпишіться ось тут. — Мына бу ерге имза къоюнъыз.

ТЕЛЕФОН — ТЕЛЕФОН

Мені потрібно подзвонити. — Манґа телефон ачмакъ керек.

Дайте свій номер телефону. — Озь телефон номеранъызны айтыңъыз.

- Дайте, будь ласка, телефонну книгу. — Риджа этем, телефон китабыны беринъыз.
- Алло! Це вокзал? — Алло! Бу вокзалмы?
- Ні, це квартира. — Ёкъ, бу квартира.
- Пробачте, я помилився (-лась). — Багышланъыз, мен яньлышкъаным.
- Я Вас слухаю. — Мен сизни динълейим.
- Я Вас погано чую. — Мени сизни ярамай эшитем.
- Хто це? — Бу ким?
- Зателефонуйте ще раз. — Даа бир кере чанъ къакъынъыз.
- Зачекайте хвилинку. — Бир дакъкъа бекленъыз.

ПЕРУКАРНЯ — БЕРБЕРХАНЕ

- Скажіть, будь ласка, де тут найближча перукарня? — Риджа этем, айтсанъыз, энъ якъын берберхане къаерде?
- Я хочу поголится (стриг- тись). — Мен тыраш олмакъ (сач алдырмакъ) истейим.
- Мені треба помити голову. — Манъа башымны ювмакъ керек.
- У мене лізе волосся. — Меним сачларым тѣкюле.
- Я хочу пофарбувати волосся. — Мен сачларымыны бояламакъ истейим.
- Пофарбуйте мені брови, віі. — Меним къашларымыны (кирпиклеримни) бояланъыз.

ГАСТРОНОМ — ГАСТРОНОМ

- Хлібна крамниця — Отъмек тюкяны
- Хліб — Отъмек
- Дайте, будь ласка, буханку ... хліба. — Манъа бир дане ... отъмек (отъмеги) беринъыз.
- білого — безъ
- чорного — къара
- житнього — чавдар
- Чи є свіжі булочки? — Тазе булочкалар бармы?
- Скільки коштує кекс? — Кекс къач кумюш тура?
- Дуже смачний рулет! — Пек лезетли рулет!
- Дайте мені півкіло бубликів. — Манъа ярым кило къалач беринъыз.

МОЛОЧНІ ПРОДУКТИ — СЮТ МАХСУЛАТЛАРЫ

- Дайте мені двісті грамів вершкового масла. — Манъа эки юз грамм сары ягъ беринъыз.
- Чи є у Вас топлене масло? — Сизде иритильген ягъ бармы?
- Зважте, будь ласка, цей шматочок бринзи. — Пенирнинъ мына бу кесе- чигини чексенъыз.
- Сьогодні у нас є дуже смачний сир. — бизде бугунъ пек лезетли къашкъавал бар.
- Можна пляшку молока (кефіру)? — Бир шише сют (къатыкъ) мумкюнми?
- Дайте мені півлітрову банку сметани. — Манъа ярымлітрлик банкада къаймакъ беринъыз.

УНИВЕРМАГ — УНИВЕРМАГ

- Де розташований універмаг? — Універмаг не ерде ерлешкен?
- Коли відчиняється (зачиняється) універмаг? — Універмаг не вакъыт ачыла (къапала)?
- Мені потрібно купити ...
- сорочку — кольмек
 - штани — штан
 - хусточку — пошу (явлукъ)
 - шкарпетки — чорап
 - сукню. — антер
- Скільки це все коштує? — Буларнынъ эписи къач кумюш тура?
- Це дуже дорого (дешево). — Бу пек паалы (уджуз).
- Де розміщений відділ «Подарунки»? — «Бахшышлар» болюги къаерде?
- Мені це (не) подобається. — Мен буны бегенем (бегенмейим).
- Мені це підходить. — Манъа бу яраша (ярашмай).
- Я це (не) беру. — Мен буны алам (алмайым).
- Який це розмір? — Бу къачынды размер?
- Яка ширина цієї тканини? — Бу басманынъ эни не къадар?
- Скільки коштує метр? — Метри къач кумюш тура?
- Мені потрібні ...
- черевики — Манъа ... керек.
 - чоботи. — потюк
- Посуд — Савут

У Вас є ...?

ніж
чашка
сковорідка
каструля
ложки
тертушка

— Сизде ... барым?
— пычакъ
— чанакъ
— тава
— къазан
— къашыкъ
— эренде

РИНОК — БАЗАР

- Де розміщений центральний ринок? — Меркезий базар къаерде?
- Зважте, будь ласка, кілограм ...
- огірків — хияр
 - картоплі — къартоп
 - баклажанів — патильджан
 - моркви — хавуч
 - перцю — бибер
 - гіркого перцю — адджы бибер
 - цибулі — согъан
 - часнику. — сарымсакъ
- Мені потрібно купити ...
- диню — Манъа ... алмакъ керек.
 - кавуна — къавун
 - капусти — къарпыз
 - гарбуза — къапыста
 - буряка — къабакъ
 - редиски — чукюндир
 - айлыкъ туруп

редьки	— аджджы туруп
кукурудзи.	— мысырбогъдай
Скільки коштує пучок ...?	— Бир топ ... къач кумюш тура?
петрушки	— магъданоз
кропу	— таракъот
кмину	— къаразере
базиліку	— фесильген
шавлії	— къозукъулакъ
Мені потрібно купити фруктів.	— Мангъа мейва алмакъ керек.
Зважте мені, будь ласка, кілограм ...	— Мангъа бир кило ... чек-сенъиз.
яблук	— алма
персиків	— шэфтали
черешень	— кираз
абрикосів	— къайсы
гранатів	— нар
груш	— армут
урюку	— зердали
вишень	— вишне
інжиру	— инджир
апельсинів (помаранчів)	— портакъал
малини	— ахудут
полуниці	— джилек
винограду.	— юзюм
У Вас є ...?	— Сизде ... бармы?
маслини	— зейтун
горіхи	— джевиз

мигдаль	— бадем
кизил	— къызылчыкъ

КОЛЬОРИ — РЕНКЛЕР

Білий	— Бсяз
Чорний	— Къара
Зелений	— Ешилъ
Жовтий	— Сары
Вишневий	— Вишне тюс
Червоний	— Къырмызы
Ліловий (фіалковий)	— Мелевше тюс
Помаранчевий	— Портакъал тюс
Рожевий	— Гульгюли
Сірий	— Кок (боз)
Бузковий	— Эрылгъан тюс
Фіолетовий	— Мерекеп-тюс (мор)
Золотавий	— Алтин тюс
Рябий	— Аладжа
Блакитний	— Мавы (ачыкъ мавы)
Сріблястий	— Кумуюш тюс
Рудий	— Сары (джийрен)
Синій	— Мавы (къюю мавы)
Коричневий	— Къаверенки
Карий	— Эля

Сніжно-білий	— Ап-акъ
Русявий	— Сарышын
Ясно-червоний	— Ал тюс
Смарагдовий	— Зумрют тюс
Смагливий	— Эмери
Безбарвний	— Тюсюз (ренксиз)
Одиобарвний	— Бир тюсю
Різнобарвний	— Чеси тюрлю
Бурий	— Конъур
Пурпуровий	— Къырмызы (ал)
Попелястий	— Кульренк (кок)
Світло-коричневий	— Къумрал

**СТОРОНИ — ДЮНЬЯНЫНЪ
СВІТУ ТАРАФЛАРЫ**

Захід	— Гъарп (куньбаты)
На захід	— Гъарп (куньбаты) бетке
Схід	— Шаркъ (куньдогъыш)
На схід	— Шаркъ (куньдогъыш) бетке
Південь	— Дженюп (къыбла)
На південь	— Дженюп бетке
Північ	— Шималь (сырт)
На північ	— Шималь бетке

**ГЕОМЕТРИЧНІ — ГЕОМЕТРИК
ФОРМИ ШЕКИЛЛЕР**

Пряма	— Догъру
Зигзаг	— Зигзаг
Квадрат	— Квадрат
Трикутник	— Учъкошелик
Дуга	— Кемер
Спіраль	— Спираль
Коло	— Даире (тёгерск)

ДОВЖИНА — УЗУНЛЫКЪ (БОЙ)

Міліметр	— Миллиметр
Сантиметр	— Сантиметр
Метр	— Метр
Кілометр	— Километр

ВАГА — ЧЕКИ

Один грам	— Бир грамм
Двісті грамів	— Эки юз грамм
Півкілограма	— Ярымкило
Кілограм	— Килограмм
Центнер	— Центнер
Тонна	— Тонна
Зважте мені триста грамів ковбаси.	— Манъа учъ юз грамм колбаса чекинъиз.

ЧИСЛІВНИКИ — САЙЫЛАР

КІЛЬКІСНІ — ЭСАП

ЧИСЛІВНИКИ САЙЫЛАР

Нуль	— Сыфыр
Один	— Бир
Два	— Эки
Три	— Учъ
Чотири	— Дёрт
П'ять	— Беш
Шість	— Алты
Сім	— Еди
Вісім	— Секиз
Дев'ять	— Докъуз
Десять	— Он
Одинадцять	— Он бир
Дванадцять	— Он эки
Тринадцять	— Он учъ
Чотирнадцять	— Он дёрт
П'ятнадцять	— Он беш
Шістнадцять	— Он алты
Сімнадцять	— Он еди
Вісімнадцять	— Он секиз
Дев'ятнадцять	— Он докъуз
Двадцять	— Йигирми

Двадцять один	— Йигирми бир
Тридцять	— Отуз
Сорок	— Къырыкъ
П'ятдесят	— Элли
Шістдесят	— Алтмыш
Сімдесят	— Етмиш
Вісімдесят	— Сексен
Дев'яносто	— Докъсан
Сто	— Юз
Сто один	— Юз бир
Сто п'ятнадцять	— Юз он беш
Двісті	— Эки юз
Триста	— Учъ юз
Чотириста	— Дёрт юз
П'ятсот	— Беш юз
Шістсот	— Алты юз
Сімсот	— Еди юз
Вісімсот	— Секиз юз
Дев'ятсот	— Докъуз юз
Тисяча	— Бинъ
Тисяча один	— Бинъ бир
Дві тисячі	— Эки бинъ
Сто тисяч	— Юз бинъ
Мільйон	— Миллион
Мільярд	— Миллиард

**ПОРЯДКОВІ — СЫРА
ЧИСЛІВНИКИ САЙЫЛАР**

Перший	— Биринджи
Другий	— Экинджи
Третій	— Учюнджи
Четвертий	— Дёртинджи
П'ятий	— Бешинджи
Шостий	— Алтынджи
Сьомий	— Единджи
Восьмий	— Сскизинджи
Дев'ятий	— Докъузынджи
Десятий	— Онунджи
Одинадцятий	— Он биринджи
Дванадцятий	— Он экинджи
Двадцять перший	— Йигирми биринджи
Тридцятий	— Отузынджи
Сороковий	— Къыркъынджи
П'ятдесятий	— Эллинджи
Шістдесятий	— Алтмышынджи
Сімдесятий	— Етмишинджи
Вісімдесятий	— Сексенинджи
Дев'яностий	— Докъсанынджи
Сотий	— Юзюнджи
Тисячний	— Бинъинджи

**ЗБІРНІ — ДЖЫЙМА
ЧИСЛІВНИКИ САЙЫЛАР**

Обидва, обидві	— Экиси де
Двоє	— Экиси
Троє	— Учєви
Четверо	— Дёртеви
П'ятеро	— Бшеви
Шестеро	— Алтысы

**ДРОБОВІ — КЕСИР
ЧИСЛІВНИКИ САЙЫЛАР**

Одна друга	— Экиден бир
Чверть	— Черик
Дві третіх	— Учътен эки
Три десятих	— Ондан учъ
П'ять восьмих	— Сскизден беш
Одна п'ята	— Бештен бир.
Одна десята	— Ондан бир
Півтори	— Бир бучукъ
Дві с половиною	— Эки бучукъ
Нуль цілих двадцять п'ять сотих	— Ноль бутюн юзде йигирми беш

**АРИФМЕТИЧНІ ДІЇ — АРИФМЕТИК
АМЕЛЛЕР**

Додавання	— Къошув
Віднімання	— Чыкъарув
Множення	— Арттырув
Ділення	— Болюв

**ЧАСТИНИ МОВИ — ГРАММАТИКА
ЭСАСЛАРЫ**

Іменник	— Исим
Числівник	— Сайы
Прикметник	— Сыфат
Займенник	— Замир
Дієслово	— Фииль
Прислівник	— Зарф
Сполучник	— Багылайыджы

ЗАЙМЕННИКИ — ЗАМИР

Я, мені, мій	— Мен, манъа, менимки.
Ти, тебе, твій	— Сен, санъа, сенинъки.
Ми, нам, наш	— Биз, бизге, бизимки.
Він (вона), йому, його, її	— О, онъа, онынъки.
Вони, їм, їх	— Олар, оларгъа, оларынъки.

**ЗАПИТАЛЬНІ СЛОВА — СУАЛЬ СЕЗЛЕР
ТА ВИСЛОВИ**

Хто?	— Ким?
Що?	— Не?
Чому?	— Не ичюң?
Скільки?	— Не къадар?
Де?	— Не ерде?
Коли?	— Не вакъыт?
Кому?	— Кимге?
Як?	— Насыл?
Котрий?	— Ангиси?
Чий?	— Киминъки?
Навіщо?	— Не ичюң?
Куди?	— Не ерге?
Звідки?	— Не ерден?

**НАЙУЖИВАНІШІ — СЫКЪ
ПРИКМЕТНИКИ КЪУЛЛАНЫЛГЪАН
СЫФАТЛАР**

Прикметник	— Сыфат
Великий	— Балабан
Маленький	— Уфакъ (кучюк, кичкене)
Хороший	— Яхшы
Поганий	— Ярамай

Гарний	— Дюльбер
Негарний	— Чиркин
Старий	— Къарт
Молодий	— Яш
Сильний	— Кучлю
Слабкий	— Кучьсиз
Високий	— Буюк
Низький	— Алчакъ
Довгий	— Узун
Короткий	— Къыскъа
Широкий	— Кенъ
Вузький	— Тар
Швидкий	— Тез
Цікавий	— Меракълы
Нецікавий	— Меракъсыз
Важкий	— Агъыр
Легкий	— Енгиль
Гарячий	— Сыджакъ
Теплий	— Джылы
Холодный	— Сувукъ
Товстий	— Семиз
Тонкий	— Индже
Худий	— Ярыкъ
Повний	— Толу
Дорогий	— Паалы
Дешевий	— Уджуз

**НАЙУЖИВАНИШИ — СЫКЪ
ДИЭСЛОВА КЪУЛЛАНЫЛГЪАН
ФИИЛЛЕР**

Сміятися	— Кульмек
Плакати	— Агъламакъ
Гуляти	— Кезинмек
Бігати	— Чапмакъ
Сидіти	— Отурмакъ
Грати	— Ойнамакъ
Дивитися	— Бакъмакъ; сейир этмек
Летіти	— Учмакъ
Плавати	— Ялдамакъ
Падати	— Йыкъылмакъ
Підійматися	— Котерильмек
Спускатися	— Тюшмек
Штовхати	— Итемек
Палити	— Якъмакъ
Слухати	— Динглемек
Говорити	— Айтмакъ
Читати	— Окъумакъ
Писати	— Язмакъ
Їсти	— Ашамакъ
Пити	— Ичмек
Спати	— Юкъламакъ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО — ЭДЕБИЯТШЫНАСЛЫКЪ

Вірш	— Шиир
Чи є у Вас вірші Лесі Українки?	— Сизде Леся Украинканынъ шиирлери бармы?
Проза	— Несир
Поет (еса)	— Шаир (е)
Письменник (ниця)	— Языджы
Покажіть шо книгу ...	— Мангъа ... китабыны косьтеринъиз.
казок	— масаллар
повістей	— повестылер
поем	— дестанлар
легенд.	— эфсанелер
У Вас є у продажу книга...?	— Сизде ... китабы бармы?
прислів'їв	— аталар сёзю
приказок	— айтымлар
байок	— лятифелер
Сторінка	— Саифе
Скільки сторінок у цій книжці?	— Бу китапта къач саифе бар?

ДЕРЕВА. — ТЕРЕКЛЕР. РОСЛИНИ ОСМЮЛИКЛЕР

Як називається цей парк?	— Бу паркнынъ ады недир?
Це парк «Салгирка».	— Бу «Салгъыр» паркы.

У цьому парку багато дерев (рослин).

Як вони називаються?

Це...

акація
барбарис
білозір
береза
безсмертки
блошниця
брусниця
бузина.

Це...

бук
валеріана
верес
воловик
черсак
в'яз
горицвіт
гірчиця
граб
дуб
дурман
ялина
звіробій
арахіс
верба

— Бу паркта чокъ тереклер ве осюмликлер бар.

— Оларнынъ ады недир?

— Бу...

— эскенчик
— къапым тузлукъ
— джингер оты
— къайын
— къарабаш от
— пире оты
— нарат джийлеги
— къавал агъачы.

— Бу...

— бик агъач
— мышыкъ оты
— ср матрасы
— сыгъър тиль
— табакъ тикен
— къарагъач
— козу лялеси
— хардал
— кок агъач
— эмен
— къара тикен
— нарат
— садеф от
— фыстыкъ
— тал.

каштан	—	кестанс
кизил	—	кызылчыкъ
кипарис	—	къара сельби
конюшина	—	енджа
клеп	—	акъча агъач
ковила	—	къылгъанот
котячі лапки	—	псиаякъ
кропива	—	къыджыткъан
лавр	—	дефне
лутига	—	алабота
льон	—	кетеноты
ліщина	—	тав фындыгы
лимонник	—	къуру оты
липа	—	илямур
модрина	—	катран чамы
мак дикий	—	сасыкъ ляле
підбіл	—	тјое табан
меліса	—	къуртот
ялівець	—	ардыч
м'ята	—	нане
кульбаба	—	маматекс
вільха	—	кызыл агъач
осика	—	узакъ агъач
осока	—	сары къамыш
осот	—	семизот
папороть	—	дѣгме тамыр
грицики	—	чабан чантасы
перекотиполе	—	бинъбашкъорай
платан	—	чинар

плющ	—	чармавукъ
полин	—	ювшан
пирій	—	къара пичен
рокитник	—	сарысалкъымот
горобина	—	ювез
сосна	—	чам
терен	—	когем
чебрець	—	киевот
тис	—	барсыкъ агъачы
тополя	—	сельби
очерет	—	къамыш
шовковиця	—	дут
туя	—	мазы агъачы
деревій	—	бинъяпракъ
хміль	—	щербет оты
рижій	—	кестенчик
череда	—	къара кыыз
черемха	—	кийик эрик
чистотіл	—	суйель оты
шипшина	—	итбурун
головачка.	—	куф мантары.

ГРИБИ — МАНТАРЛАР

Отруйний гриб	—	Зеэрли мантар
Білий гриб	—	Акъмантар
Хрящ	—	Улакъмантар
Порхавка	—	Къана мантары

Мухомор	— Чибин мантары
Опеньок	— Баллы мантар
Красноголовешь	— Титрек къавакъ мантары
Бабка звичайна	— Акъкъайын мантары
Рижик (гриб)	— Нарат мантары

КВІТИ — ЧЕЧЕКЛЕР

Де можна купити квіти?	— Чечеклерни не ерде сатын олмакъ мумкюн?
У квітковій крамниці.	— Чечек тюканында.
Мені потрібно купити ...	— Манъя ... олмакъ керек.
орхідею	— орхідея
троянду	— гуль
нарцис	— нарғюз
півонію	— шакъайыкъ
тюльпани	— ляле
гвоздики	— къаранфиль
гладіолуси	— кузгун, къылыч
незабудки	— мерджан
хризантеми.	— къасым чечеги
Яка у Вас гарна квітка!	— Сизнинъ гульбагъчангыз пек дюльбер!
Які квіти ростуть у Вашому квітнику?	— Сизнинъ гульбагъчангызда насыл чечеклер осе?
У мене в квітнику росте багато квітів.	— Меним гульбагъчамда пек чокъ чечеклер осе.
Айстра	— Кузь чечеги, чува чечеги

Волошки	— Кок тотайн
Барвінок	— Джезаир мелевшеси
Братки садові	— Эрджан мелевшеси
Чорнобривці	— Къадиыс чечеги
Беладона	— Гузель хатын
Бузок	— Эрылгъан
Жоржина	— Ёргуна
Жасмин (ясин)	— Ясимен
Ірис	— Сусан
Лілія	— Замбакъ
Лотос	— Нилюфер
Любка	— Гедже мелевшеси
Стокротки	— Назлы чечек
Міміза	— Солмаз чечек
Красоля	— Френк лялеси
Нічна красуня	— Акъшам сефа
Ромашка	— Пападиес
Фіалка	— Мелевше
Скільки коштує...	— Бу ... не къадар тура?
цей букет	— демсет
цей кошик?	— сепсет
Дайте мені ... квітів.	— Манъя ... гуль бсрингыз.
один букет	— бир демсет
п'ять штук	— беш дане
два кошики	— эки сепсет

ЗНАКИ ЗОДІАКУ — ЗОДІАК НИШАНЛАРЫ

Овен	— Къозу
Телець	— Бугъа (огюз)
Близнюки	— Эгизлер
Рак	— Къыскъыч
Лев	— Арслан
Діва	— Башакъ
Терези	— Теразе
Скорпіон	— Чаян
Стрілець	— Окъ (Яй) атыджы
Козеріг	— Улакъ
Водолій	— Къопкъа (къова)
Риби	— Балыкъ
Я народився під знаком ...	— Мен ... нишаныі астында догъдым.
Овна	— Къозу
Лева.	— Арслан

КРАЇНИ. — МЕМЛЕКЕТЛЕР. КОНТИНЕНТИ КЪЫТАЛАР

Австралія	— Австралия
Азія	— Асия
Африка	— Африка
Європа	— Авропа

Америка	— Америка
Північна Америка	— Шималий Америка
Південна Америка	— Дженюбий Америка
Центральна Америка	— Меркесзий Америка
Австрія	— Австрия
Азербайджан	— Азербайджан
Алжир	— Джезаир
Вірменія	— Ерменистан
Білорусь	— Беларусия
Бельгія	— Бельгия
Болгарія	— Булгъаристан
Бразилія	— Бразилия
Велика Британія	— Буюк Британия
Угорщина	— Маджаристан
Німеччина	— Алмания
Голландія	— Голландия
Греція	— Греция
Грузія	— Гурджистан
Данія	— Дания
Ізраїль	— Израиль
Індія	— Индстан
Італія	— Италия
Ірландія	— Ирландия
Іспанія	— Испания

Казахстан	— Къзахстан
Канада	— Канада
Киргизстан	— Къыргызстан
Китай	— Къытай (Чин)
Латвія	— Латвия
Литва	— Литва (Литвания)
Люксембург	— Люксембург
Мексика	— Мексика
Монголія	— Могъолстан
Норвегія	— Норвегия
Нова Зеландія	— Янъы Зелландия
Польша	— Полония (Лехистан)
Португалія	— Португалия
Росія	— Русие
Румунія	— Романия
Сполучені Штати Америки	— Къошма Штатлар
Таджикистан	— Таджикистан
Туркменистан	— Туркменистан
Туреччина	— Туркие
Узбекистан	— Озьбекистан
Україна	— Украина
Уругвай	— Уругъвай
Фінляндія	— Финляндия
Франція	— Франция

Хорватія	— Хорватия
Чехія	— Чехия
Швейцарія	— Исвечре
Естонія	— Эстония
Південна Африка	— Дженюбий Африка
Японія	— Япония

**ОКЕАНИ. — ОКЕАНЛАР.
МОРЯ. РІЧКИ ДЕНЪИЗЛЕР. ОЗЕНЛЕР**

Атлантичний океан	— Атлантик оксан
Індійський ...	— Инд ...
Північний Льодовитий ...	— Шималий Бузлу ...
Тихий ...	— Тынч ...
Азовське море	— Азав денъизи
Аральське ...	— Арал ...
Балтійське ...	— Балтыкъ
Середземне ...	— Акъ (денъиз)
Чорне ...	— Къара
Північне ...	— Шималий
Мармурове ...	— Мермер
Мертве ...	— Олю
Каспійське ...	— Каспий
Червоне ...	— Къызыл

**ВИВІСКИ. — ЯЗЫ ТАХТАЛАРЫ.
НАПИСИ ЯЗЫЛАР**

Зачинено	— Капанькь
Відчинено	— Ачыкь
Вхід	— Кириш
Вихід	— Чыкьыш
Обережно	— Сакът олунъыз
Небезпечно	— телюкели
Метро	— Метро
Готель	— Мусафирхане
Довідкове бюро	— Справкалар бюросы
Туалет	— Аякъёл
Не курити!	— Тютюн ичильмесин!
Пожежна драбина	— Янгьынджылар мердивени
Обережно! Злий пес!	— Мукъайт олунъыз! Ярамаз (кескин) копек!
Обережно! Пофарбовано!	— Мукъайт олунъыз! Боялангъан!
Зайнято	— Мешгъуль
Каса	— Касса
Пошта	— Почта
Телефон	— Телефон
Вниз	— Ашагъы
Вгору	— Юкъары
Стійте (на світлофорі)	— Токътанъыз (светофорда)
Діть	— Юринъыз

**КРИМТАТАРИЗМИ
В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ***

А

ага (1. *арх.* Старшина; начальник у турків, татар та ін.
2. Старший брат; шанобливе звертання до старшого) — агъа
агел*, лу — агъыл
айва — айва
акин — акъын
алмаз — эльмаз
алтин — алтын
амбар — анбар
ангар — ангъар
араши*, -шів *див.:* ариш, -ші (дишель у двоколісній гарбі) — арыш
аргат* *іст.* (батрак) — ыргъат
артиш*, -ша *бот.:* — артыш
ариш (дишель) — арыш
арик — арыкъ
арка — кемер: від слова «аркъа» — спина; надпліччя
аркан — аркъан, сыджым
аршин — аршын
ар'ян* (айран) — айран
аул — аул
ашуг — ашыкъ

*Автор розділу «Кримтатаризми в українській мові» Ю. Каңдим.
Примітка: Слова з позначкою (*) зіставлені з лексичним матеріалом «Словаря української мови» у 4-х томах. — Упорядник Б. Грінченко. — Київ: Наукова думка. — 1996.

Б

бабай (батько, дід, старий дід, домовик; стара людина) — баба; бабай
 базар — базар
 бай — бай
 байбак — байбакъ; дагъ сычаны
 байгуш (жебрак, старець, прохач, прошак, торбар) — байгуш; бичаре
 бакалійник — бакъкъал
 бакалія — бакъкъал маллары
 бакир* *арх.* (мідний котел) — бакъыр къазан
 бакша — багъча
 балабанка* *арх.* (дуже великий сорт картоплі) — балабан къартоп (?)
 балик — балыкъ
 балта* *арх.* — балта
 барило — вариль
 бармаки *дослівн.:* пальці (вила з тупими зубцями для розкопування картоплі, буряку; дерев'яні вила з п'ятьма зубами) — *порівн. з кримтат.:* тырнавич
 барс — барс
 бархан — бархан
 бариш I — кяр, пара
 бариш II — бериш; берги; къабар
 баришник — бериш, яни къабар бериджи
 баскак I — баскъакъ; басып алыджы
 баскак II *в знач.:* збирач данини — баскъакъ; могол ханларынынъ эалиден верги топлайджы
 баский — баскъыч, кескин; чабик

басма *іст.:* грамота кримськотатарського хана — басма; ярлыкъ: кырымтатар ханынынъ ярлыкы
 басмач — басмач
 баша — паша
 башлик — башлыкъ; баш кийими
 башмак — башмакъ
 баштан — бостан
 безмін — безмен; къантар
 бей — бей
 бейбас *арх.* (безголовий; дурний, нерозумний) — бибаш; *степ. діал. кр. татар:* бибас; башсыз
 бейдуля* *арх.* (відносно до жінок: дурпа, нерозумна) — будала
 бердиш* *іст.* — айбалта (?)
 бека* -у *іст.* — бокъ
 беркут — бургут
 бичак *іст.:* ніж з великою рукояткою — пичакъ
 богатир — батыр
 бора (буран, буря) — *порівн.:* Кримский хан *Бора* («Буран») Газы Герай (1554–1607) — боран
 борг — бордж
 боргувати — борджланмакъ; борджгъа батмакъ
 боржник — борджлу
 борозна — баразна
 борсук — борсыкъ
 бочкур *див.:* очкур — учкъур
 брам *іст.* — бreme
 брудук (могузка на кормі судна для прив'язування його на березі до кола) — бурунлыкъ

бугай.— богъа; *діал.* бугъа

буза — боза

бузівок*, -вка (однолітнє теля) — бузав

бузлук — *іст.*: рід підкови, який підв'язують на підошву, щоб не ковзатись по льоду — бузлукъ

бук *бот.* — бик агъачы

булат — болат

буран — боран

бур'ян (в кримтат. мові зустрічається у варіанті подвійного слова в значенні: *в лахмітті*) — урьян-пурьян

буреки (рід прісних пиріжків зі шкварками, підсмажених в жирі) — берек

бурнус — бурнуз; джуббе

бурун (вал на морі, на річці) — бурун

бязь *текст.* — без

В

вайло! *виг.* — вай, Аллах! *нида.*

венберъ *див.*: инберъ — анбер; гьамбер

відчаяка (про дитину) — чая: бала акъкъында

візир — всзир

Г

габа *текст.* — къаба *текст.*: басманынь бир чешити

гавза — гевезе

гайдай, -дая (пастух, погонич овець) — айдай(ыджы)

гайдар (пастух, погонич овець) — айдар

гайдамак — айдамакъ

гайдук — айдут

гайтан (пояс з гаманом, великим шилом, ножом тощо у пастухів) — къайтан

гамазей (будівля для зберігання зерна, борошна та інших предметів) — магъаз

гамсел* *арх.* (іронічне прізвисько, дане чорноморцями мешканцям Таврійської губернії) — гамсель (?)

ганджар* *арх.* (широкий кримськотатарський кинджал) — ханджер

гарач*, -чу *арх.* (дань, подать кримському хану) — харадж; хардж

гарба (високий віз на двох або чотирьох колесах) — араба

гарем — арем; харсем

гарман — арман

гас: *у знач.* керосин: закінчився гас у лампі — газ: лампаднынъ газы битти.

гатаман *див.*: 1. Отаман: ватажок козацького війська.

2. Старша особа для групи людей, які стоять біля однієї справи: у чумаків, косарів, риболовів, пастухів, серед прикажчиків — старший прикажчик; староста — одаман; уйкен чобан; чобанларнынъ башы

гебан *росл.* — эбен береги

генде *присл.* — анда; о ерде

гендека — анда, къа... *діал.*

герань — сране

геть — кет; деф ол

гиджга (крик для цькування собак; в кримтат: людина, яка нацьковує одне супроти одного) - гъыджыгъа

гинди *лінгв.* — хинди

гойда! *виг.* від дієслова **гойдати**. В колискових піснях:
А-а, гойда! Чужа мати пойда! — айда! *нида.*: від дієсл.
айдамакъ означає колихання: А-йя, ай-йя, ай-дасы! Не
вакътг тиер файдасы!

грош(и) — къуруш

гуп! *виг.* — гуп! *нида*

гяур — явур

Г

гердан (шерстяна пов'язка у формі широкої стрічки, яку
носять на голові; якщо ж вона носить на шиї, то на ній
нашиваються різнокольорові намистини) — гердан (шия
спереду)

гирлига (палиця пастуха) — къырлыкъ: чобан таягы

Д

демено *іст.* — дюмєнь

дервіш — дєрвиш

дзєнгель *росл.* — чєнгель, чынггал

дід — дєдє

дійма (передчуття, звістка, здогад) — дуйма; ис

диван — диван (кєньш)

домбра — домбра

дубора (дибом, догори ногами) — *порівн. з кримтат.:*

дубара: 1. Подвійна гра, інтрига. 2. Нєсподівана пригода

дуда, -ка — дудюк

душман — душман

ДЖ

джавур — явур

джерело — (дж)єр эли; сув къолу

джигиря (горло з легєнями і печінкою у вівці) — джигєр
джиджуруха (кокєтлива, франтиха) — джиджи къыз
джумакъ* — чомакъ

джюра (козацький слуга, зброєносець у воїна) — джора:
див.: чора

джут *бот.* — джут

Е, Є

є виг.: Ені, пані, нє дам — э *нида.*: Э, ёкъ, ханым, бєрмєм.

єдек (довгий канат, яким тягнуть човєн уздовж берега —
порівн. з кримтат.: *єдек*: брати за уздєчку, вєсти на
поводі

євшан — ювшан

єнот — янат

Ж

жебрак (людина, яка живє з милостині: старець, про-
шак — *порівн. з кримтат.:* *джирбакъ*: некрасивая
жєнщина

жердєля *сад.* — зердали

жереб — джерби

жерело: *див.*: джерело — (дж)єр эли; сув къолу

жура: *див.*: джюра — джора: *див.*: чора

жасмин *бот.* — ясємєн

жоржина *бот.* — ёргъуна

И, І

инджибаба: казковий персонаж: Баба-яга — *порівн. з*
кримтат.: *Бабай агъа*

инжир *сад.* — инджыр

инберь *див.*: венберь — анбер; гьамбер
ирха (вичинена овеча або козина шура) — *порівн. з кримтат.*: ыркъа
ішак — эшек
імам *рел.* — имам
ізіюм — юзіюм (кьюрусы)

К

кабак *бот.* — кабакъ
кабалик *див.*: калабалик — къалабалыкъ
кабка: кобка (відлога, каптур) — *порівн. з кримтат.*: къопкъа: відро
кава — къаве
кавун (гарбуз) — *порівн. з кримтат.*: дыня
кав'яр — хавъяр
казан — къазан
казна — къазна *від.*: хазине
кайдани — *порівн. з кримтат.*: къандал
кайма — къайма
кайра *орніт.* — къайра
кака *дитяч.*: 1. Випорожнення. 2. Все дурне, нечисте — *порівн. з кримтат.*: какай
каки *дитяч.*: діти так говорять, коли хочуть
випорожнитись — *порівн. з кримтат.*: какай этеджем
калабалик *див.*: кабалик — къалабалыкъ
калавур *арх.* — къаравул
калган *роsl.* — къалгъан
калим — къалым
каліф — халиф

камса *риб.* — хамси; *діал.* къамси
канарка — канарья
кандиль *сад.* — къандиль
канон — къанун
кантар — къантар
кантурь — къантар
канчук (батіг, нагайка) — къамчы
капирь — къафир
капкан — къапкъан
капкач (дерев'яна кришка на котлі) — *порівн. з кримтат.*: къапкъач (?)
каптан — къафтан
капшук (гаманець) — къапчыкъ
кара *порівн. з дісл.*: покарати — къараламакъ; джезаламакъ
карагач *роsl.* караяч; черноклен — къарагъач
караван — керван
каравансарай — кервансарай
каракуль — къаракуль
каракурт — къаракъурт
караяч; карагач *роsl.*: черноклен — къарагъач
карбач (батіг, канчук, нагайка; джут у грі — къырбач: къамчы; орьме къамчы
карга — къаргъа
карга *лайл.* — къаргъа
карк (потилиця, загривок; верхня частина шиї у вола) — къыркъ; *діал.*: хыркъ; энъсе
кармак *риб.* — къармакъ

кат — кьятиль
катлама (прісні коржі, смажені на баранячому жирі (чабанська їжа) — кьатлама
катран *росл.* — татран
катрен — кьатра(е): 1. дёртлюк, бейит. 2. капля.
кач!* (слово, яке вживають у дівчачій грі в Бердовичко, і означає наказ утікати) — кьач!
качаванка* (сорт овечого смушку: кримський білий, грубошерстий) — кьачаван
кашкавал; качковал *кулінар.* — кьашкьавал
каштан — кестане
каюк — кьайыкъ
каючок — кьайычыкъ
каяний(розкаяний) — *порівн. з кримтат.:* кяинген
ке (дай, подай) *див. кете* — кетир
кендир (коноплі) — кендир
кендюх (шлуночок четвероногих тварин) — *порівн. з кримтат.:* киндик (пупок) *діал.*
керма: *морськ. весло; руль у плотів* — керме курек
кете (дайте, давайте) *див. кете* — кетир!
кизил — кьызылчыкъ
килим — килим
кинджал — кьанджал; ханджер
киса (мішок, гаманець; вірвовочний мішок) — кисе
кисет — кисе: тютюн кисеси
кисирь (вівця з новонародженими ягнятами) — *порівн. з кримтат.:* кьысыр означає: нетільна, ялова

кияк; киях (волють, качан кукурудзи; волють проса) — *порівн. з кримтат.:* кьыякъ: согьан кьыягьы
киринний (юрудний, чванькуватий) — *порівн. з кримтат.:* кирли
кипа (неповоротка людина; гладка жінка) — кьуйпа
кишлак — кьышлакъ
кирпа (короткий, задертий догори ніс) — кьырпа бурун;
панти бурун
кіз, -у *див. кізяк* (послед, кал у тварин) — тезек
кобза — кьобуз
ковпак — кьалпакъ *діал.* халпах
кой: коли, якщо — кьай (вакьыт)
колиба (курінь пастуха) — кьулюбе
кондури (рід чобіт у мешканців Покуття Галицького) — кьондура
комиш — кьамыш
кочувати — кочьмек
косар — *порівн. з кримтат.:* кесер
кош — кьош
кошовой — кьошчы
край (кінець, край) — кьыра
крупа — курпе
кукіль — *порівн. з кримтат.:* какюль
кукла — кьокьла
кулеша — *складене. сл. від кримтат.* куль ашы
куман (рід глечика) — кьуман
кумач — кьумач
кумис — кьымыз
кунжут — куньджют

курай — кьорай

курган — кьургъан

кусмет (великий шматок чогось, в основному про їжу, наприклад: великий шматок м'яса. Зап. у М. Мірошниченка, с. Третьяківка Луганської області) — *порівн. з кримтат.*: кьысмет

кут — коше: *діал.* эвнинь кошеси

кучугура (пагорб) — складене сл. від кримтат. кучюк — маленька і укр. гора)

кушак — кьушакъ

Л

лаганок (бочечка-довбанка із пня) — *порівн. з кримтат.*:

леген

лелека — лейлєк

лиман — лиман

лискар *госп.* — лескер

лобода *росл.* — алабота

локшина *кулінар.* — лакъша

лохана (велика миска) — лахана

лошак — алаша

люла (велика люлька для куріння) — люле

М

магазей — магъаз

Мавка (дитя жіночої статі, яке померло нехрещеним і перетворилося в русалку) — *порівн. з кримтат.*: Мавке: жіноче ім'я, зменш.-пестл. від Мавиле, що значить — мавы козьлю

мажа, мажара — маджар (араба)

майдан — майдан

малай (хліб з кукурудзи, гороху або проса) — малай

мангал — мангьал

мармор; мармур — мермер

межа — межа

мечеть — месджит

міхур (водяний пухир від опіку) — *порівн. з кримтат.*:

мухир: печатка

могорич — магъарыч, махрадж

мурза — мырза

мусульманин — мусульман

муфтій — муфти

мушмула — мушмула

муедзин — муедзин

Н

на-безбаш: без пастиря; без пастуха — бибаш

нанашка (хрещена мати) — *порівн. з кримтат.*: ана

нарцис *росл.* — наргюз

ненька — *діал.* нене; бита

нукер — нукер

О

огер, огир — айгъыр

огуда (осуд, ганьба) — *порівн. з кримтат.*: огют: наставлення

озюм *див.*: ізіюм — юзіюм

опанча (рід верхнього одягу) — япынджа

огуд(ок): *розмовн.* кінець зав'язаного мішка — агъыз: чувалнынъ агъызы

орда — орда
оркан — аркъан
орнаут — арнаут
осавул — ссаул
отаман — одаман
очкур *див.*: бочкур — учкъур

П

полова (соломи) — пилав: тобан пилявы
пай — пай
папа *дитяч.* хліб — папай
папуга — папагъан
паранджа — фсредже
підпалок (перепічка) — *порівн. з кримтат.: розмовн.*
пытпылдыкъ; бодсене

Р

резеда — хезаде

С

Січ: Запорозька Січ — *порівн. з кримтат.:* сечмек:
позначити, визначити; сікти
салаш — чалаш
сагань — саань
саман — саман; тобан
салтан — султан
сапет (1. Великий плетений кошик; 2. Плетена з лози
ручна корзина) — сепет
сап'ян — сафян; суфян
сузьма *кулінар.* — сюзме
сургуч — сюргюч

Т

табани (підшва; підлога) — табан
таганашка (один із низьких сортів кримської солі, яку
добували в околицях с. Таганаш, розташованого поблизу
Сиваша — тагъанаш: тузнынъ чешити — Кырымда
Сиваш етрафларында ерлешкен Тагъанаш кою
дживарындаки голлерден алынган туз
тал *бот.* — тал
тапчан — тапчан
тарпан (вид кримського коня; мустанг) — тарпан:
тасьма — тасма
тау-сагиз *гір. порода* — тау-сакъыз
товар, тварина — тувар
товмач *іст.* — тильмач
торба — торба
трутити — тюртмек
тручати — тюрткючлемек
трута (осад) — торта
тузлук *спец.:* розсіл, в якому солять рибу — тузлукъ
тютюн *росл.* — тютюн

У

урюк — эрик

Ф

феска — фес
філіжанка (чашка в Західній Україні) — фильджан

Х

хабар — къабар
хаджи — аджи

халат — халат
халва *кулінар.* — эльва
хамса *див.:* камса — хамси
хомут — хамут
хан — хан
харем — арсм
харциз *лайл.:* розбійник, грабіжник — хырсыз
хурбет *найімовірніше:* сурьбет — наглі: Так се ти, поганий хурбет, наймит; але, можливо, й походить від кримтат. Гурбет: чужа сторона, в даному випадку може означати як принижувальне гурбет, *тобто* чужоземець, чужак: Будеш мене перебивати, будеш з мене сміятись поганий хурбет; але може бути перекладено як гурбет: гурбет иль — чужина, чужа сторона, в даному випадку чужоземець, іноземець
хуртуна — фуртуна

Ц

цибух — чубукъ
цукор *усн.:* сьюккер — шскер

Ч

чабак (від риби) — чабакъ балыгъы
чабан — чобан
чабанчук — чобанчыкъ
чавун *див.:* чагун — чёюн
чагар — чагъар
чагун *див.* чавун — чёюн
чайхана — чайхане
чалій — чал
чалма — чалма; сарыкъ

чамур (розчин вапна з піском) — тамыр (киреч ве кьум къарышмасы)
чардак I (палуба корабля) — *порівн. з кримтат.:* чардакъ — покрівля
чардак II — чардакъ
чебурек — чиберек
чекміль *усн.* — чекмен
чекмін — чекмен
черен (стіг) — черен; (пичен) черени
чизми — чызма(лар)
чинара — чинар
чичка — чичек
чіп (*род.в.* чопа) — чёп (тапа; чапчакъ тапасы)
чічечка — чичечик
чічка — чечек
чорбаджі (господар) — шорбаджы
чуб — чёп
чубарий — чубар
чубук — чубукъ
чувал — чувал
чуга (верхній одяг із сукна) — чугъа; чуха (юнь басма; кьумач)
чумак — чомакъ
чунтук (овчинка з курдючної вівці) — *порівн.:* чонтукъ — малий, куций
чура *див.:* джура — джора, дост, аркъдаш
чурок (маленький водоспад; місце, де б'є цівкою вода) — чокъракъ

Ш

шаг *іст.* шага не варт — шаа: бир шаалыкъ дегери ёкъ

шайтан — шейтан
шакал — шакал
шаль — шал
шаптала *сад.* — шефтали
шана (пошана, повага) — шан (урьмет, иззет)
шаріат — шеріат
шаровари — шалвар
шатро — чадыр
шах — шах
шейх — шейх
шербет — шербет
шериф — шериф
шкрум (огар у димарі) — кьурум; *порівн.:* сажа
шувар татарський (лікарська трава; чарівне зілля — татар шувари (?))
шувльга *порівн.:* лівша — шолакъай, солакъай

Я

ялак (корито для годівлі собак, що перебувають при отарі) — ялакъ; копекнинъ ялагъы
яр — яр; джар
ярий *порівн.:* яркий — ярыкъ
ярлик — ярлыкъ
ярмалок — ярмалыкъ
ясак *іст.:* ясачний збір — ясакъ (ясакъ топламакъ)
ясир *іст.* — эсир
ятаган — ятагъан
ятер, ятеръ, і ятір (риболовне знаряддя: сітка, натягнута на кілька обручів) — ятыр, або ятар

яхонт — якъут
яшма *мін.* — яшма

Подвійні вирази

галай-балай — *порівн.:* алай-булай
гала-балу — в знач. базікати — *порівн.:* гъалья-гъула

Слова, які увійшли до кримськотатарської мови з української мови

дерть (борошно грубого помолу для годівлі тварин) — дерт
калач *кулін.* — къалач
камзол *іст.* — камзол *діал.*
капуста *росл.* — къапыста
картопля *росл.* — къартоп
качан *росл.* — къочан: къапыста къочаны
сережка — сыргъа
сірник — серник
шапка — шапке
щастя — част; бахт

Умовні скорочення

<i>анат.</i> — анатомія	<i>гір. пород.</i> — гірська
<i>арх.</i> — архаїзм	порода
<i>архіт.</i> — архітектура	<i>госп.</i> — господарське
<i>бот.</i> — ботаніка	<i>діал.</i> — діалект
<i>ветерин.</i> — ветеринарія	<i>дослівн.</i> — дослівно
<i>в знач.</i> — в значенні	<i>див.</i> — дивись
<i>виг.</i> — вигук	<i>дитяч.</i> — дитячий

іст. — історія, історичний
кулінар. — кулінарний
лайл. — лайливе слово
 (вислів)
лінгв. — лінгвістичний
мін. — мінерал
морськ. — морське
орніт. — орнітологія
порівн. — порівняйте
присл. — прислівник
рел. — релігійний

риб. — рибальський
род.в. — родовий відмінок
розмовн. — розмовний
росл. — рослинний
сад. — садовий
спец. — спеціальний
стен. діал. крим. тат. —
 степовий діалект крим-
 ських татар
текст. — текстильний
усн. — усний

Про упорядників

Кандимова Сабріє Халілівна, 1962 р.н., за освітою філолог. Закінчила відділення кримськотатарської мови і літератури філологічного факультету Сімферопольського (нині Таврійського національного) університету. Працює методистом Всеукраїнського інформаційно-культурного центру в м. Сімферополі.

Кандимов Тимур Юнусович, 1986 р.н., студент 2-го курсу Кримського державного інженерно-педагогічного університету за фахом «Українська мова і література та кримськотатарська мова і література».

Редактор кримськотатарських текстів *Ю. Кандим.*

ЗМІСТ

Микола МІРОШНИЧЕНКО. Кримськотатарська душа в українському небі. Передмова	3
Кримськотатарський алфавіт	8
Коротко про кримськотатарську мову	9
Привітання	12
Прощання	13
Мова	14
Знайомство	15
Прохання	16
Звернення	17
Вдячність. Подяка	17
Запрошення	18
Вибачення	19
Згода	20
Відмова	20
Час доби	21
Точна година. Час	22
Тиждень	23
Місяці	24
Автомобіль	24
Таксі. Міський транспорт	25
Готель	26
Банк	27
Кордон	27
Вокзал	28
Аеропорт	29
Корабель	30
Міський транспорт	31
Святкові дні	32
Державні органи влади. Правозахисні органи. Суспільство	32
Вибори	34
Сільське господарство	36
Побажання, поздоровлення	39
Здивування, обурення	40

Задоволення, радість.....	40
Ділове мовлення.....	41
Будинок.....	42
Комп'ютери.....	43
Пори року.....	43
Рік.....	44
Погода.....	45
Сілг. Град.....	46
Ім'я. Прізвище. По батькові. Адреса.....	47
Вік. Сім'я. Родичі.....	47
Професія.....	49
Збори.....	51
Медичне обслуговування.....	52
Медичний персонал.....	54
Ідальня. Кафе. Ресторан.....	55
Сніданок.....	56
Обід.....	57
Вечери.....	58
Школа.....	59
Вищі навчальні заклади.....	61
Іспити.....	63
Гуртожиток.....	64
Стипендія.....	64
Заочне (вечірнє) навчання.....	64
Бібліотека.....	65
Книжкова крамниця.....	66
Газетний кіоск.....	66
Музей.....	67
Виставка.....	68
Спорт.....	69
Зоопарк (звіринець).....	70
Театр.....	71
Концерт.....	72
Кіно.....	73
Цирк.....	74
Телевізор.....	74
Радіо.....	75
Фотографія.....	76

Пошта.....	76
Телеграма.....	77
Телефон.....	77
Перукарня.....	78
Гастроном.....	79
Молочні продукти.....	79
Універмаг.....	80
Ринок.....	81
Кольори.....	83
Сторони світу.....	84
Геометричні форми.....	85
Довжина.....	85
Вага.....	85
Числівники.....	86
Кількісні числівники.....	86
Порядкові числівники.....	88
Збірні числівники.....	89
Дробові числівники.....	89
Арифметичні дії.....	90
Частини мови.....	90
Займенники.....	90
Запитальні слова та вислови.....	91
Найуживаніші прикметники.....	91
Найуживаніші дієслова.....	93
Літературознавство.....	94
Дерева. Рослини.....	94
Гриби.....	97
Квіти.....	98
Знаки зодіаку.....	100
Країни. Континенти.....	100
Океани. Моря. Річки.....	103
Вивіски. Написи.....	104
Кримтатаризми в українській мові*.....	105
Подвійні вирази.....	123
Слова, які увійшли до кримськотатарської мови з української мови.....	123
Умовні скорочення.....	123
Про упорядників.....	124

Довідкове видання

УКРАЇНСЬКО-КРИМСЬКОТАТАРСЬКИЙ РОЗМОВНИК

Упорядники:

Кандимов Тимур Юнусович,
Кандимова Сабріє Халілівна

Відповідальний за випуск Юнус Кандим

Редактор *О. О. Мошка*

Художній редактор *С. М. Железняк*

Технічний редактор *Н. Ю. Якушко*

Коректор *С. В. Гордіюк*

Комп'ютерна верстка *Л. М. Єгорової*

Підписано до друку 15.11.05. Формат 60 × 90^{1/32}.
Папір друкар. Гарнітура Ньютон. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 4,0. Обл.-вид. арк. 3,124.

Тираж 5000 прим. Зам. 05-06

Видавництво ТОВ «Школа».

03680, м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3.

Свідцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 6 від 15.02.2000.

Видано за участю ЗАТ «Національний книжковий проєкт»

Надруковано у друкарні ПП «Олена-Фарма»
61070, м. Харків, вул. Старошишківська, 12.

Українсько-кримськотатарський розмовник

*стане надійним помічником
в опануванні мови у сімейному колі,
незамінним супутником
у вашій поїздки на Кримський півострів
на відпочинок чи в справах.*

Розмовник охоплює досить широке коло тем:

- проходження прикордонного й митного контролю
- таксі, міський транспорт
- оренда автомобіля
- поселення в готель
- відвідування кав'ярень та ресторанів
- відвідування крамниць та супермаркетів
- обмін грошей
- поштові відправлення
- дозвілля й розваги
- медична допомога

ISBN 966-661-471-5

9 789666 614714